

МАУП

Міжрегіональна
Академія управління
персоналом

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ЕКОНОМІКА ХХІ СТОЛІТТЯ:
проблеми та перспективи

Випуск 9

Хмельницький, 2024

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЕКОНОМІКА ХХІ СТОЛІТТЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Випуск 9

Хмельницький – 2024

УДК 332.14
ББК 65.9 (4 Укр)
З 146

З 146 Економіка XXI століття : проблеми та перспективи : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9. 149 с.

У збірнику наукових праць «Економіка XXI століття : проблеми та перспективи» висвітлено актуальні проблеми теоретичних та практичних засад забезпечення прийняття управлінських рішень. Розглянуто основні проблеми інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Рекомендовано науковцям, викладачам, учителям, студентам та всім, хто цікавиться економічною наукою.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білий Л. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, директор Хмельницького інституту МАУП (головний редактор); **Авсієвич А.В.**, доктор філософії в галузі права (PhD); **Гуменюк А.Ф.**, кандидат економічних наук, доцент; **Дмитренко А.Г.**, доктор економічних наук, професор; **Ковальчук В.Г.**, кандидат економічних наук, доцент; **Наголюк О.Є.**, кандидат юридичних наук, доцент; **Олійник В.В.**, кандидат педагогічних наук, доцент; **Осмолян В.А.**, кандидат юридичних наук; **Парандій В.О.**, кандидат історичних наук, доцент; **Рижа Т.М.**, кандидат економічних наук; **Цимбалюк Г.С.**, кандидат економічних наук (відповідальна за випуск).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Булат Г.В., кандидат економічних наук, доцент.
Власюк Ю.О., кандидат економічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 27 травня 2024 р.)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
Білий Л.Г., Марценюк Н.О. КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ.....	8
Білий Л.Г., Цимбалюк О. В. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	13
Гуменюк А. Ф., Герасимів О.В. КОМУНІКАЦІЙНИЙ МАРКЕТИНГ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	18
Гуменюк А.Ф., Кудрик М.С. МЕТОДИ ЦІНОУТВОРЕННЯ.....	24
Кіщенко Б.М., Чупіль В.І. РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ПРОЦЕСІ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	30
Ковальчук В.Г., Сидорчук А.М. ОСНОВНІ АСПЕКТИ НАБОРУ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	35
Марченко Я.В. ТИМЧАСОВА ОКУПАЦІЯ РОСІЄЮ КРИМСЬКОГО ПІВОСТРОВА: ЕКОНОМІЧНІ ВТРАТИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	41
Наголюк О. Є. ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОЛІПШЕННЯ.....	47

Негоруй В.В. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОТИМІКРОБНОЇ ОБРОБКИ ВИРОБІВ ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ В ЕКОНОМІЦІ.....	52
Негоруй Р.В. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО (КОМУНАЛЬНОГО) МАЙНА В ЕКОНОМІЦІ.....	58
Оліх Г. І. БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ.....	66
Оліх Г.І., Олійник В.В. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА.....	71
Парандій В.О., Шеремета Ю.З. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НЕМАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ.....	76
Пономарьова Н.А., Бондарчук С.М. ЗМІНИ В ПОДАТКОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	82
Пономарьова Н.А., Коваль В.О. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСУ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	87
Пономарьова Н.А., Олексюк Ю.О. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	91

Рижа Т.В., Музика В.О. ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	97
Рудюк Г.К., Лозова В.С. ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	103
Семенчук С.О., Мацьков С.Р. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	110
Семенчук С.О., Месропян Д.Г. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГЛЮВАННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	115
Соляр І. Я., Муравський О. І. ВТРАТИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ВІД ТИМЧАОСОВОЇ ОКУПАЦІЇ РОСІЄЮ СХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014–2015 рр.).....	120
Співак С. І. ВІДНОВЛЕННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	126
Цебень Р.Л., Горбатюк І.Р. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ: ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ, ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	130
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	140

ПЕРЕДМОВА

Сучасний етап розвитку економіки характеризується швидкими змінами та високою динамікою. Це вимагає від управлінців не тільки глибоких знань та професійних навичок, але й здатності швидко реагувати на виклики сьогодення. У цьому контексті важливим є науковий аналіз та дослідження, що дозволяють розробляти ефективні стратегії та підходи до управління економічними процесами.

У представленому збірнику розглянуто широкий спектр тем, пов'язаних з управлінням економікою. Включено статті, що аналізують сучасні тенденції в управлінні персоналом, досліджують методи підвищення ефективності виробництва та розглядають питання законодавчого регулювання економічної діяльності.

Автори збірника – провідні вчені та практики у сфері економіки, які діляться своїм досвідом та науковими здобутками. Їхні дослідження спрямовані на вирішення актуальних проблем, що стоять перед економікою України та світу.

Цей збірник буде корисним для науковців, студентів, а також для практиків, які працюють у сфері економіки та управління. Сподіваємося, що представлений матеріал стане важливим внеском у розвиток економічної науки та практики, сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень та стимулюватиме подальші дослідження у цій галузі.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Білий Л.Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)
Марценюк Н.О.,
магістрант
(м. Хмельницький)

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ

Соціальний діалог характеризується певною ефективністю. У ході його реалізації не ставиться завдання досягнення будь-якого певного економічного результату, він спрямований, насамперед, на узгодження реалізації інтересів, пошук компромісних рішень на основі взаємовигідного діалогу сторін.

Ефективність соціального діалогу визначається ступенем його системи, його основного механізму – колективно-договірного процесу оперативно забезпечувати баланс реалізації основних інтересів працівників, роботодавців, держави та на цій основі зберігати соціальну стабільність у суспільстві [2] .

Соціальний діалог – процес, що постійно змінюється і розвивається, що відбувається під впливом безлічі обставин зовнішнього і внутрішнього характеру. Так, наприклад, зовнішніми обставинами, які безпосередньо впливають на ефективність соціального діалогу, є стан економіки країни на даному етапі, глобальна зовнішньоекономічна ситуація тощо.

Критеріями ефективності механізму соціального діалогу виступають узагальнені показники досягнення суспільної згоди з приводу основних цілей, напрямів розвитку та результативності, функціонування підприємства, організації, галузі та суспільства в цілому [3].

На державному рівні такими є стійкість державного устрою, соціальна стабільність, зниження соціальної напруги та конфронтації.

На регіональному та територіальному рівнях виділяються критерії механізму соціального діалогу, що відображають ефективність цього феномена у різних сферах суспільного життя регіону, міста чи району – політичної, соціально-економічної, духовної тощо [2].

Ефективність регіонального розвитку соціального діалогу, насамперед, залежить від зацікавленості у цьому владних структур. Інтереси держави реалізуються лише за забезпеченні співробітництва за протилежності інтересів взаємодіючих сторін (працівників і роботодавців).

Для визначення ефективності системи соціального діалогу на рівні підприємства оцінюються відповідні витрати роботодавців чи їх зобов'язання, які включаються до колективного договору. До них відносяться витрати на реалізацію форм і систем оплати праці, відображених у колективних договорах та угодах; на виплату допомоги, компенсацій, передбачених колективними договорами; регулювання оплати праці з урахуванням зростання цін, рівня інфляції, на соціальні виплати. Перелік можна продовжити витратами на перенавчання та підвищення кваліфікації

працівників, надання більш вигідних режимів праці та відпочинку, покращення умов та охорони їх праці, на підтримку екологічної безпеки та забезпечення охорони здоров'я працівників на виробництві; надання гарантій працівникам, які поєднують роботу з навчанням тощо. Простежується зв'язок цих показників з відповідними показниками ефективності роботи підприємства. До останніх можна віднести підвищення продуктивності праці внаслідок підвищення трудової активності працівників, підвищення рівня дисципліни, підвищення задоволеності працею, підвищення кваліфікації, зростання працездатності, поліпшення матеріального стимулювання працівників тощо [1].

З позицій органів державної влади, місцевого самоврядування критеріями ефективності соціального діалогу у вирішенні проблеми зайнятості концентруються навколо досягнення згоди між роботодавцями та найманими працівниками, недопущення розростання соціальних протиріч між ними.

З точки зору працівників та працездатного населення основним критерієм ефективності діалогу є рівень необхідної зайнятості, який гарантує використання на ринку праці всіх працездатних громадян відповідно до їх кваліфікації та інтересів, із соціально-прийнятним рівнем винагороди за працю.

З метою підвищення ефективності соціального діалогу необхідно дотримуватись низки принципів: рівноправність,

пріоритетність, соціальна справедливість, максимальне врахування інтересів кожного з партнерів.

Інтереси учасників системи соціального діалогу іноді суперечливі, часто конфліктні, а протилежність очікування результатів викликає передумови розробки оптимальних показників внутрішнього і зовнішнього контролю.

Контроль може набувати різних форм: моніторингу, оцінки бюджетної ефективності, оцінки задоволеності сторін, оцінки задоволеності персоналу, оцінки задоволеності ділових партнерів, оцінки громадської думки тощо [3].

При аналізі ефективності соціального діалогу можна застосовувати такі методи оцінки: публічні звіти органів влади, посадових осіб; масові обговорення з різних питань життя територіальних утворень; громадська думка, як сукупність вільно виражених суджень, поглядів, позицій, точок зору багатьох людей тощо [2].

Формування ефективної системи соціального діалогу ґрунтується на динамічному розвитку профспілок та об'єднань роботодавців як найважливіших складових громадянського суспільства, юридичному та організаційному позиціонуванні органів виконавчої влади та місцевого самоврядування як сторони соціального діалогу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Економіка підприємства: підручник: у 3 т. / за ред. А.В. Непрана, І.Ю. Шевченко. Т. 1. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2024. – 537 с.

2. Луньова Т. Проблеми розвитку соціального партнерства в Україні. Економічний простір, 2022. – (180). – 16–20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://doi.org/10.32782/2224-6282/180-2> (дата звернення: 05.03.2024р.).

3. Сахарук І. Соціальний діалог як основа реалізації концепції гідної праці // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2020 р. – №2 (113). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.law.knu.ua/images/articles/Sakharyk.pdf> (дата звернення: 05.03.2024р.)

Білий Л.Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)
Цимбалюк О. В.,
магістрант
(м. Хмельницький)

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

У другій половині ХХ століття такі терміни, як «стратегія» та «стратегічне планування» набувають великого значення в теорії управління. Причиною тому є розробка управлінських технологій, які б дозволили здійснювати планування діяльності організації у динамічних умовах сучасного ринку. На сьогоднішній день, у дослідженні майбутнього організації застосовуються і прогнози і планування, і стратегії. На наш погляд, необхідний науковий огляд зазначених понять для того, щоб визначити сутність стратегічного планування.

Розглянемо визначення стратегічного планування, запропоновані вченими:

В.А. Барінов та В.Л. Харченко «... визначення стратегічної мети розвитку підприємства на основі прогнозу його можливостей та змін зовнішнього середовища, а також вироблення програми дій щодо досягнення цієї цілі» [1];

Ю.Т. Шестопад та В.Д. Дорофєєв, «... довгостроковий розвиток, досягнення більш високих темпів економічного зростання на основі поетапного вдосконалення різних виробничо-технічних факторів та організаційно-управлінських структур з метою забезпечення високої якості роботи персоналу та рівня життя своїх працівників» [2];

Є.А. Ісаєв «... логічний аналітичний процес визначення майбутнього становища фірми залежно від зовнішніх умов діяльності» [3];

В.І. Ляско «... вибір основних напрямків виробничої діяльності, прийомів та методів, що забезпечують досягнення довгострокових цілей підприємства (фірми) у постійно мінливих умовах довкілля» [4];

Н.А. Казакова «... управлінський процес створення та підтримки стратегічної відповідності між цілями фірми, її потенційними можливостями та кроками у сфері маркетингу» [5];

Дж. Штейнер, Дж. Майнер «... визначення довгострокових цілей та завдань корпорації, прийняття курсу дій та розподіл ресурсів, необхідні досягнення цих цілей» [6];

А.В. Сорокіна «... одна з функцій управління, яка представляє собою процес вибору цілей організації та шляхів їх досягнення» [7];

І.В. Гуськова «... довгостроковий розвиток підприємства, на основі формування та реалізації стратегії, для досягнення намічених цілей, під впливом змінного середовища в конкурентному, що склалося оточенні» [8];

«.... Стратегічне планування - це набір дій, рішень, вжитих керівництвом, які ведуть до розробки специфічних стратегій, призначених для досягнення цілей» [9].

Таким чином, на підставі поданих вище визначень, можна дійти невтішного висновку, що стратегічне планування – поняття багатоліке, що зводить свою суть до досягнення поставленої мети. Основний принцип стратегічного планування - від майбутнього до сьогодення. Особливе значення приділяється аналізу перспектив організації, в якому встановлюються тенденції, небезпеки, можливості, надзвичайні ситуації, здатні змінити тенденції. Для стратегічного планування також обов'язково наявність зворотного зв'язку у вигляді етапу оцінки та контролю попередніх етапів з метою встановлення невідповідностей.

Стратегічне планування – одна з функцій управління, яка являє собою процес вибору цілей підприємства та шляхів їх досягнення. Сутність стратегічного планування полягає не стільки у довгостроковому тимчасовому горизонті планування, скільки у передбаченні змін внутрішнього та зовнішнього середовища запланованого об'єкта та адаптації до них процесу розвитку.

Теорії та практиці стратегічного планування приділено велику увагу у західній літературі, але, на жаль, у нашій країні ще довгий час не приділялося належної уваги цій проблемі. Загальною методологією стратегічного планування, як будь-якої науки, є органічна єдність загально-світоглядних, загально-методологічних принципів,

загальнонаукових методів пізнання та специфічну, приватну методологію.

Об'єктом стратегічного планування підприємств є діяльність, орієнтована на отримання комерційного ефекту.

Набір показників стратегічного плану може бути різним, як і період планування. Це залежить від місії, мети, завдань, які ставляться підприємством у процесі стратегічного планування.

Таким чином, процес стратегічного планування на підприємстві полягає у досягненні стратегічної мети через вибір та реалізацію стратегії, на основі реалізації обґрунтованих методів та моделей стратегічного аналізу, формування програм стратегічного плану, а також встановлення основних показників його фінансово-господарської діяльності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Барінов В.А., Харченко В.Л. Стратегічний менеджмент: навчальний посібник. К.: ІНФРА-К, 2014. – 285 с.
2. Стратегічний менеджмент: навчальний посібник/Ю.Т. Шестопал, В.Д. Дорофєєв, В.А. Дресв'янніков, Н.Ю. Щетиніна, О.М. Шмельова. - М.: КНОРУС, 2016. – 310 с.
3. Ісаєва Є.А. Стратегічний менеджмент у фінансово-кредитних організаціях: навчальний посібник/Є.А. Ісаєва. - М.: КНОРУС, 2016. - 174 с.

4. Ляско А. К. Стратегічний менеджмент: сучасний підручник. К.: Видавничий дім «Справа», 2013. - 488 с.
5. Казакова Н. А., Александрова А. В., Кондрашева Н. Н., Курашова С. А. Стратегічний менеджмент: підручник. К.: ІНФРА-К, 2014. - 320 с.
6. Фомічов А. Н. Стратегічний менеджмент: підручник для вузів. К.: Дашков і К, 2014. - 468 с.
7. Сорокіна А. В. Стратегічне планування: методичні вказівки для виконання індивідуальних робіт, 2013. - 80 с.
8. Гуськов Ю. В. Стратегічний менеджмент: навчальний посібник. К: ІНФРА-К, 2014. - 190
9. Каркавін М. В. Концептуальні підходи до стратегічного управління соціально-економічним розвитком малих та середніх міст / М. В. Каркавін // Фундаментальні дослідження. - 2011. - № 8. - С. 219 - 222

Гуменюк А.Ф.,
кандидат економічних наук, доцент
(м.Хмельницький)
Герасимів О.В.,
магістрантка
(м. Київ)

КОМУНІКАЦІЙНИЙ МАРКЕТИНГ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Поряд з інструментами, що забезпечують систему взаємозв'язків і взаємовідносин між підприємством та його контрагентами, особливу роль відіграють маркетингові комунікації, які являють собою процес передачі інформації про товари чи послуги та їх характеристики безпосередньо цільовій аудиторії [2].

Розвиток інформаційних технологій та розширення каналів комунікації вимагають від підприємств використання нових підходів до формування системи маркетингових комунікацій підприємства та інтеграцію її в загальну систему менеджменту.

Формування системи маркетингових комунікацій має враховувати наступні тенденції: розвиток цифрових технологій та цифрових каналів передачі інформації; орієнтація на споживача; орієнтація на базові цінності; формування лояльності клієнтів; креативність підходів до клієнта; наділення товарів додатковою цінністю; соціальна

відповідальність брендів та соціальне забарвлення реклами; інтегрований підхід до побудови системи маркетингових комунікацій; зростання ролі репутації підприємства тощо [1].

Сучасний етап розвитку маркетингових комунікацій вимагає орієнтації маркетингової стратегії підприємств на використання сучасних, соціально-орієнтованих каналів комунікацій.

За елементами комплексу маркетингу місцем виникнення маркетингових комунікацій може бути: товарна політика (торгова марка, брендинг, каталоги), цінова політика (акції, програми лояльності, розпродажі) та політика просування (всі види реклами, PR, стимулювання збуту) та політика розподілу (реклама на місці, прямий маркетинг) [2].

За типом організаційного процесу маркетингові комунікації поділяються на прямі (прямий маркетинг, ярмарки, виставки, промоакції), непрямі (PR, всі види реклами, стимулювання збуту, паблісіті) та змішані (прямий маркетинг+промоакція) [3].

Основні види маркетингових комунікацій виникають залежно від рівня чи важливості контрагентів. До другорядних відносять рекламу в місцях продажу, каталоги, смс-маркетинг, флаєри [2].

Інтегровані засоби маркетингових комунікацій передбачають використання усього комплексу маркетингових комунікацій, у той час як не інтегровані – лише окремі складові.

За тривалістю дії інструменти маркетингових комунікацій поділяються на разові: разові (вірусний, смс-

маркетинг, флешмоб), короткострокові (акції), середньо- та довгострокові (PR, рекламні кампанії, event-маркетинг, веб-маркетинг та smm, спонсоринг), періодичні (event-маркетинг, веб-маркетинг та smm, спонсоринг) [2].

За напрямом використання виділяють внутріфірмові (система внутрішніх комунікацій) та зовнішні (передбачає вплив на зовнішніх контрагентів: споживачів, конкурентів, постачальників, посередників, органів державної влади) [3].

Процес розробки маркетингових комунікацій підприємства складається з наступних етапів:

визначення цілей. Формуючи систему маркетингових комунікацій, підприємству необхідно визначити цілі комунікативної політики. Цілі маркетингової політики комунікацій формують виходячи із маркетингової стратегії підприємства, яка може включати інформування про вихід на ринок із новим товаром, збільшення частки ринку, зайняття лідируючої позиції тощо;

визначення цільової аудиторії (цільових груп). Необхідно правильно визначити на кого буде спрямована маркетингова комунікативна політика;

формування стратегії та тактики комунікаційної політики підприємства. Визначаються ключові показники ефективності комунікативного процесу;

формування бюджету на маркетингові комунікації та оцінка ефективності комунікацій. Цей етап передбачає розрахунок ефективності використання рекламного бюджету, відповідність отриманих результатів поставленим цілям [1].

Основною метою маркетингових комунікацій є інформування про підприємство, товари, які воно виробляє чи послуги, які надає та створення позитивного іміджу у суспільстві, що забезпечує додатковий економічний ефект. Кожен вид маркетингової комунікації має свої цілі, інструменти та спрямований на конкретні цільові аудиторії [3].

Рекламний вид маркетингових комунікацій використовують для інформування про свій товар чи послугу певних груп споживачів з метою їх спонукання до купівля цього товару.

Інструменти стимулювання збуту (знижки, акції в місцях продажу, конкурси, упаковка) використовують для активізації покупців та посередників, продажів товарних надлишків, популяризації мережі магазинів, коли знижки використовують на продукцію власного виробництва).

Зв'язки з громадськістю використовують для формування позитивного іміджу підприємства у зовнішніх контрагентів.

Прямий маркетинг використовують, щоб залучити конкретних споживачів товарів та послуг (поштова розсилка, рекламні листівки з купонами).

Виставки, ярмарки використовують для привернення уваги до товару, інформування громадськості та підтримки іміджу.

Таким чином, формування маркетингової політики комунікацій – це комплексний процес, що базується на маркетинговій стратегії підприємства, встановлені

довготривалих відносин із контактними групами, формуванні лояльної аудиторії. Відсутність ефективної маркетингової політики комунікації знижує конкурентоспроможність підприємства на ринку, призводить до збільшення витрат на просування товарів та негативно впливає на імідж підприємства [2].

Ефективно сформована маркетингова система комунікацій підприємства здатна забезпечити високий рівень його конкурентоспроможності та оптимізувати витрати підприємства [1].

Основними тенденціями розвитку маркетингових комунікацій є: розвиток цифрових технологій та цифрових каналів передачі інформації, орієнтація на споживача; орієнтація на базові цінності; формування лояльності клієнтів; креативність та інноваційність підходів до клієнта; наділення товарів додатковою цінністю; соціальна відповідальність бізнесу; інтегрований підхід до побудови системи маркетингових комунікацій; зростання важливості іміджу підприємства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Маркетингові комунікації в сучасному мінливому середовищі: монографія /[Ромат Є. В., Wiktor J., Bajak M., Sanak-Kosmowska K., Багорка М. О. та ін.]; за ред. В.Ф. Іванова та Є.В. Ромата. Київ: Студцентр, 2022. – 216 с.

2. Палига Є. М., Гірняк О. М., Лазановський П. П. Маркетинг: підруч. Львів : Українська академія друкарства, 2020. – 352 с.

3. Сенишин О. С., Кривешко О. В. Маркетинг: навч. посібник. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. – 347 с.

Гуменюк А.Ф.,

кандидат економічних наук, доцент

(м. Хмельницький)

Кудрик М.С.,

магістрант

(м. Київ)

МЕТОДИ ЦІНОУТВОРЕННЯ

В науковій літературі описані різні методи ціноутворення. Беруться до уваги фактори, які впливають на ціноутворення та ситуацію на ринку.

Так, Бурліцька О. П. [5] виокремлює дві основні групи методів: витратні і ринкові. Кузьменко А.В., Харченко В.В. [2] підкреслюють, що у сучасних умовах методи ціноутворення можна поділити на дві групи: витратні методи; маркетингові (ринкові) методи ціноутворення. Ларка Л.С. [3] зауважує, що у світовій практиці застосовують значну кількість методів ціноутворення, які найчастіше розподіляють на три основні групи: витратні методи; ринкові методи; параметричні методи. Косташ Т. В. та Михалків А. А. [1] зауважують, що досить поширеним є ціноутворення на основі витрат, при якому використовуються різні моделі встановлення ціни на товар. Окландер М.А. та Чукурна О.П. [4] методи ціноутворення класифікують за трьома групами: витратні методи; ринкові методи; нормативно-параметричні методи.

Практика господарської діяльності підприємства показує, що орієнтирами при формуванні ціни, як правило, слугують методи, що входять до складу одного з трьох типів ціноутворення: або підприємство, встановлюючи ціну на товар, розраховує її з допомогою витратних методів ціноутворення (витратний підхід до ціноутворення); або цінова політика фірми розвиватиметься, базуючись на методиці ринкового підходу до ціноутворення та ґрунтуватися на цінності товару для споживача; або, при встановленні ціни на товар підприємець візьме за основу параметричні методи ціноутворення (що відбувається досить рідко і тільки в країнах з добре розвиненою ринковою економікою, переважно при роботі з державними замовленнями).

Таким чином, методика ціноутворення включає широкий діапазон методів, згрупованих між собою за декількома ознаками.

Система методів формування ціни продукції (роботи, послуги) представлено на рисунку 1.

Всі перераховані методи ціноутворення мають свої переваги і недоліки.

Наприклад, переваги витратних методів ціноутворення полягає у: простоті розрахунків; можливості швидкого одержання необхідної для розрахунків інформації; надійності інформації та достовірності параметрів, оскільки дані надаються бухгалтерією підприємства.

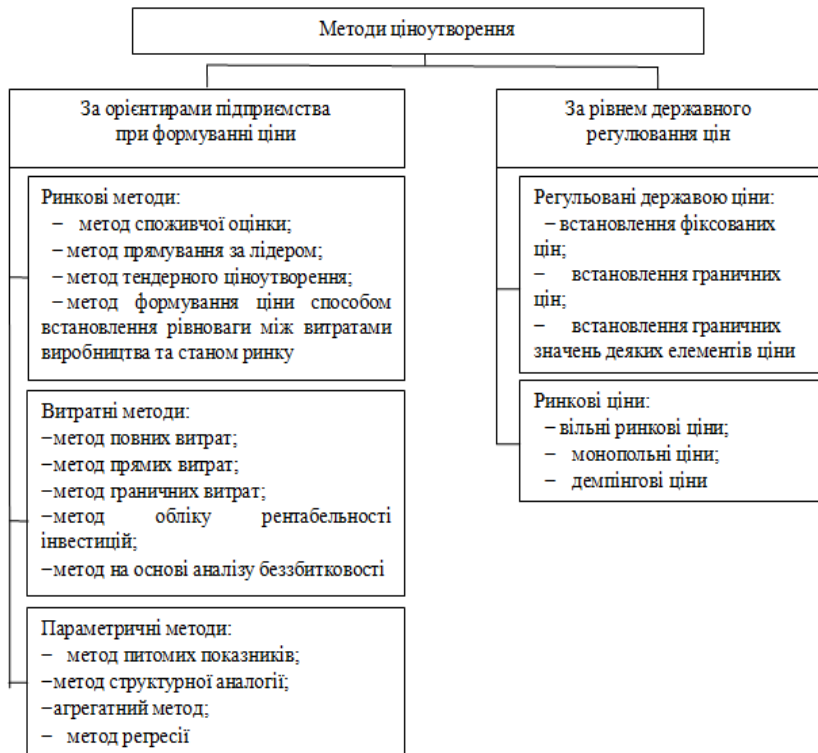

Рис. 1. Система методів формування ціни на товар (роботи, послуги) [3;4]

Недоліки витратного методу ціноутворення полягають у тому, що: ціна ніяк не пов'язана з ринковим попитом на товар; відсутня стимулювання до скорочення витрат виробництва та підвищення ступеня використання ресурсів виробництва; не беруться до уваги споживчі якості виробленого товару і попит на нього серед споживачів, тобто

фактично, ціна товару орієнтована на інтереси виробника, а не на споживача.

Ринкові методи ціноутворення на відміну, від витратних, базуються на споживчому сприйнятті ціннісних якостей продукції, що випускається, на рівні зацікавленості покупців у придбанні цієї продукції, що безперечно є позитивними характеристиками.

Також, до переваг ринкових методів можна віднести простоту розрахунків для виробника, а в разі застосування “тендерного методу”, ще й отримання максимального прибутку.

Недоліками ціноутворення із застосуванням ринкових методів можна назвати те, що ціна встановлюється практично довільно. Оскільки ціни встановлюються практично довільно, витрати підприємства на виробництво продукції не відображаються у ціні, це стосується і рівня споживчого попиту.

Параметричні методи ціноутворення, порівняно з ринковими та витратними, використовуються набагато рідше. Причиною даного факту по-перше, є те, що в основу формування ціни на новий товар закладено прив’язку до ціни на базовий товар, що, на думку товаровиробників, є суттєвим недоліком, оскільки ціна на базовий товар може не відповідати оптимальній ціні нового товару, а по-друге, при розрахунку ціни враховується лише обмежена кількість параметрів.

У той же час переваги параметричного ціноутворення полягають у тому, що методика розрахунку ціни ґрунтується

на обліку техніко-економічних параметрів продукції. Ціна, розрахована на основі дослідження та оцінки параметрів, більшою мірою відображає передумови формування цін, що складаються на ринку, ніж розрахунок, в основу якого закладена калькуляція собівартості (при використанні витратних методів).

Кожен суб'єкт господарювання з метою підвищення рівня конкурентоспроможності має вжити заходів щодо покращення цінової політики, використовуючи для цього найсучасніші та найпрогресивніші методи.

Розробці цінової політики має приділятися особлива увага з боку керівництва підприємства, оскільки будь-яке необдумане рішення чи необґрунтований крок у сфері прийняття цінових рішень може привести до негативних наслідків. Вдала цінова політика сприяє завоюванню лідируючих позицій на ринку, що, в свою чергу, сприяє отриманню і збільшенню прибутку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Косташ Т. В., Михалків А. А. Підходи до прийняття рішень щодо ціноутворення в системі управління витратами підприємств харчової переробної промисловості в умовах невизначеності. Ефективна економіка, 2019. – № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7531>(дата звернення: 24.03.2024р.).

2. Кузьменко А. В. Ціна як економічна категорія: порядок встановлення та методи ціноутворення в умовах сучасної ринкової економіки / А. В. Кузьменко, В. В. Харченко // Економіка та суспільство, 2017. – № 3. – С. 547–552.

3. Ларка Л. С., Павленко В.В. Ціноутворення в системі економічного управління розвитком бізнесу. Приазовський економічний вісник : ел. наук. журн. – 2021. – Вип. 2 (25). – С. 104 – 107. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2021/2_25_ukr/21.pdf (дата звернення: 24.03.2024 р.).

4. Окландер М.А., Чукурна О.П. Маркетингова цінова політика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. – 284 с.

5. Опорний конспект лекцій із дисципліни “Маркетингове ціноутворення” за освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів галузі знань 07 “Управління та адміністрування” спеціальності 075 “Маркетинг” / О. П. Бурліцька. – Тернопіль: ТНТУ ім. І.Пулюя, 2019. – 43 с.

Кіщенко Б.М.,

магістрант

(м. Київ)

Чупіль В.І.,

здобувач освіти

(м. Хмельницький)

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ПРОЦЕСІ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним з найважливіших завдань, що стоять серед підприємствами туристської індустрії, в даний час є просування туристського продукту і супутніх послуг.

Сьогодні активно розвиваються інформаційні технології. Популяризація будь-якого товару і послуги, у тому числі туристського продукту і послуг практично неможлива без просування в Інтернеті. Ефективний PR, максимум каналів комунікації з цільовою аудиторією, забезпечує впізнаваність туристських брендів, маршрутів, екскурсійних програм і працює на залучення більшої кількості туристів [1].

З кожним днем вартість просування збільшується в рази і, як наслідок, набуває провідне місце в маркетинговій стратегії підприємств. Великі туристські організації можуть дозволити собі регулярне просування своїх туристських продуктів на ринок, дрібним же підприємствам необхідно вибирати найбільш ефективні способи.

Протягом останніх років простежується тенденція зниження ефективності використання прямої реклами в просуванні туристського продукту. Саме тому керівники туристських підприємств намагаються здійснити пошук альтернативних форм просування своїх послуг в глобальній мережі Інтернет.

До них відноситься: просування туристського продукту через власний Інтернет-сайт турагентства; просування в соціальних мережах, здебільшого у Facebook та Instagram; розсилка в месенджерах (Telegram); e-mail розсилка; участь в міжнародних виставках, ярмарках, рекламних турах тощо [1].

За допомогою комунікації через соціальні мережі компанії отримують більше можливостей для контактів, інструменти для побудови довгострокових відносин, зворотній зв'язок і діалог з цільовою аудиторією. Це швидкий і ефективний спосіб поширення їх комунікаційних повідомлень і спосіб постійного аналізу бізнес-середовища.

Розглянемо можливості соціальної мережі Instagram як каналу, який найбільше пристосований для організації маркетингових комунікацій бізнесу, в тому числі і туристського, адже його щомісячна аудиторія в світі складає більше 1,5 млрд осіб, і 85% з цієї аудиторії підписані хоча б на один бізнес-акаунт. Взаємодія з брендами в Instagram набагато вище, ніж у Facebook, Pinterest та Twitter [3].

Instagram пропонує невеликим компаніям потужні можливості для звернення до найбільш підготовленої цільової аудиторії. Instagram надає можливість налаштовувати і

запускати таргетовану рекламу; зберігати публікації і створювати альбоми; видаляти непотрібні коментарі; додавати акаунти і керувати кількома відразу; переглядати активність підписок; зберігати чернетки публікацій; приховувати в архів попередні публікації; робити репости у сторіс та у профіль тощо [2].

Instagram поступово перетворився на найпопулярніший сервіс для обміну фото та відеоматеріалами, який постійно напрацьовує все більш технологічно досконалі механізми для просування бізнес-акаунтів.

Функціонал додатку починався зі створення або завантаження фотографій, відео і тексту; потім поступово додавалися застосування фільтрів або більш докладних кольорових та художніх налаштувань; коментування та відмітки публікацій; можливість використання хештегів (ключових слів); Instagram Direct (пряме спілкування між акаунтами, фактично функціонал месенджера), Stories (публікації, доступні до 24 годин), IGTV (публікація повноцінного відеопродукту).

Усі ці інструменти дозволяють туристському бізнесу отримати наступні переваги: інформування потенційних клієнтів про діяльність туристської компанії та її послуги у максимально мультимедійній, активній, наочній та легкій для сприйняття формі фото та відео; можливість отримання зворотного відгуку аудиторії, комунікацій та аналізу результату; формування іміджу компанії, збільшення впізнаваності бренду, побудова комунікації з підписниками,

формування лояльності клієнтів; інструментарій для ретельного вивчення цільової аудиторії, починаючи від віку, статі, місцезнаходження і до таких важливих деталей, як час знаходження в мережі, реакції на тематику постів, вподобання та коментарі підписників; вимірювання ефективності діяльності у вигляді статистики, порівняльних таблиць, графіків різних конфігурацій і форм за вибрані періоди часу тощо [3].

Розглянуті особливості соціальної мережі Instagram дозволяють стверджувати, що дана мережа є одним з найбільш ефективних інструментів просування туристських продуктів і послуг в цифрову еру.

У даний час просування товарів і послуг в мережі Інтернет для туристської галузі перетворилося у необхідність. Для багатьох туристських фірм реклама в мережі Інтернет стала ефективним інструментом залучення клієнтів. Ефективне використання мережі Інтернет сприяє розвитку туристської компанії. Використовуючи засоби просування туристських послуг та ґрунтуючись на виборі оптимальної стратегії збуту, туристські підприємства можуть здобувати конкурентні переваги над іншими, збільшуючи частку на ринку та підвищуючи лояльність кінцевих споживачів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Як комунікують туристські агенції [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://bazilik.media/iak->

komunikuiut-turystychni-ahentsii/ (дата звернення: 09.01.2024 р.).

2. Роль соціальних та бізнес-мереж у діяльності туристських підприємств. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/88.pdf (дата звернення: 09.01.2024 р.).

3. Як створити та вести бізнес-акаунт в Instagram. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sendpulse.ua> (дата звернення: 09.01.2024 р.).

Ковальчук В.Г.,

кандидат економічних наук, доцент

(м. Хмельницький)

Сидорчук А.М.,

магістрант

(м. Хмельницький)

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НАБОРУ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Набір персоналу – одна з ключових складових системи управління персоналом. Набір персоналу являє собою систему цілеспрямованих дій із залучення на роботу кандидатів, що володіють якостями, необхідними для досягнення цілей, поставлених організацією. Це пошук, оцінка та найм людей, які бажають і вміють працювати, володіють потрібними компетенціями та поділяють цінності компанії [5].

Набір персоналу, крім того, що забезпечує режим нормального функціонування компанії, безпосередньо пов'язаний з майбутніми успіхами або невдачами компанії в цілому.

Як підкреслюють Шубалий О. М. і колектив авторів [5], вся діяльність у ході управління персоналом залежить від того яким чином проведений набір і які люди відібрані для роботи.

Для досягнення найвищих результатів трудовий колектив підприємства має являти собою команду односторонніх, партнерів та професіоналів, здатних усвідомлювати, приймати та реалізовувати спільні задуми.

Головним завданням при формуванні штату є підбір співробітників відповідно до виробничої необхідності у кількісному, а й у якісному відношенні. Весь процес набору персоналу займає чимало часу і є досить трудомістким. До нього включено визначення потреби у персоналі та визначення методики відбору персоналу. Для скорочення витрат, компанія має продуктивно організувати даний процес [3].

Створення ефективно функціонуючої системи набору персоналу є початковим етапом реалізації програми кадрової політики підприємства та ключовою ланкою у формуванні його кадрового потенціалу. Від того, наскільки надійно та ефективно працюватиме дана система, багато в чому залежить вся подальша діяльність підприємства. Завданнями цієї системи є: прогнозування потреб у кандидатах та їх структурування залежно від поставлених перед підприємством цілей; цілеспрямований пошук та необхідна (достатня) оцінка кандидатів; комплектування кадрового складу та створення оптимального штату співробітників (у тому числі по відділах та службах); створення чи підтримання ефективно працюючих та психологічно сумісних колективів; формування резервних груп задля забезпечення розвитку підприємства [4].

При формуванні кадрового складу перед роботодавцем постає дуже складне завдання – сформувати психологічно сумісний, працездатний колектив, який найчастіше складається з незнайомих один одному людей. У процесі набору служба управління персоналом має інтегрувати у виробничий процес необхідну кількість нових співробітників без шкоди для іміджу підприємства, зміни корпоративної культури, філософії та морального клімату.

При наймі персоналу необхідно враховувати, що: формування штату не має розглядатися як просто відбір відповідної людини для виконання певної діяльності, воно має бути пов'язане з системою управління кадрами у компанії; не тільки професіоналізм кандидата, а й його особисті якості і спроможність без зайвих складнощів влитися у колектив є пріоритетними для прийому на роботу.

Система набору персоналу характеризується її складовими та внутрішніми зв'язками між ними. Вона містить низку підсистем, доступних для аналізу. Дана система функціонує у складному зовнішньому середовищі і перебуває з ним у взаємодії.

Набору персоналу як системі властива наявність зв'язків із зовнішнім середовищем, тому можна сказати, що ця система є відкритою, штучно створеною соціальною системою. Вона також включена до утворення більш високого порядку. Її участь у більш розгалужених системах визначає її функцію, що відображає призначення та цілі існування. Функція системи задається ззовні і показує, яку роль грає дана система у загальній, більш складній системі,

частиною якої вона є. Функція системи розбивається на підфункції, що виконуються підсистемами чи складовими [4].

Отже, функція системи набору персоналу як елемента системи управління персоналом – забезпечувати своєчасне задоволення потреб компанії у персоналі. Маються на увазі поточні та перспективні, кількісні та якісні показники трудового потенціалу.

Крім функцій система може мати ціль – певні результати її діяльності. Ціллю системи набору персоналу є знаходження кандидата, професійні та особисті якості та характеристики якого відповідають вимогам вакантної посади та компанії у цілому.

Важливим елементом системи, що забезпечують пошук та наймання персоналу, є певні принципи, які мають дотримуватися незалежно від того, яку систему набору кадрів використовує компанія, а саме: принцип плановості, принцип альтернативності, принцип активного набору [3].

Дані принципи реалізуються в системі набору персоналу, яка в свою чергу ґрунтується на різних методах.

Зауважимо, що у наукових джерелах представлено різні методи набору персоналу. Так, Мутерко Г. М. [4] виділяє такі найбільш поширені методи: рекрутинг, executive searc, head huntin, прелімінарінг. Каут О. В. [3] виділяє такі методи як:, тестування, співбесіда, групова дискусія, графологічна експертиза. Іванісов О.В. [2] та колектив авторів виділяють такі методи як: скринінг, класичний рекрутинг, прямий пошук, мікс класичного рекрутингу та прямого пошуку, рекомендаційний рекрутинг, нетворкінг,

preliminaring (прелімінарінг), аутсорсинг, лізинг персоналу, смартстаффінг. Ведерніков М. Д. та колектив авторів [1] виділяють такі методи як: співбесіда, тестування; вивчення біографічних даних (резюме, біографічні опитувальники).

Отже, не існує якогось одного оптимального методу. Саме тому менеджер з персоналу має знати та розуміти сучасні методи залучення кандидатів та використовувати їх залежно від конкретної мети. Крім того, при прийнятті рішення про методи набору має враховуватися сукупність діючих факторів, фінансові можливості, особливості функціонування підприємства тощо.

Процес набору персоналу завжди дуже важливий. Кожен керівник має розуміти, що ефективність роботи значно залежить від ефективності його підлеглих. На методи та ефективність пошуку та набору персоналу впливає політика керівництва щодо кадрів (навчання та розвиток працівників, підтримка позитивного морального клімату, створення корпоративної культури тощо). Саме від компетенції управлінців залежить ефективність набору персоналу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ведерніков М. Д., Волянська-Савчук Л. В., Глушко Т. В., Зелена М.І., Данілкова А. Ю. Теоретичні засади визначення процесів пошуку, добору та відбору персоналу підприємства. Вісник Хмельницького національного університету, 2021. –№ 1. – С. 239 – 251.

2. Іванісов О.В. Актуальні проблеми пошуку і підбору персоналу та шляхи їх вирішення // О. В. Іванісов, О. С. Лебединська, В. М. Лугова // Актуальні наукові дослідження в сучасному світі: зб. наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2020. – Вип. 4 (60). – Ч. 8 – С . 10–17.

3. Каут О. В. Удосконалення системи набору, добору та адаптації персоналу на промисловому підприємстві. Ефективна економіка. 2018. – № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення: 25.03.2024 р.).

4. Мутерко Г. М. Інноваційний метод пошуку персоналу. Підприємництво і торгівля, 2021. – (30), 48–52. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/942/893>(дата звернення: 25.03.2024 р.).

5. Управління персоналом: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. / О. М. Шубалий, Н. Т. Рудь, А. І. Гордійчук, І. В. Шубала, М. І. Дзямулич, О.А. Хілуха, П.М. Косінський; за заг. ред. О. М. Шубалого. – Луцьк : ЛНТУ, 2023. – 414 с.

Марченко Я.В.,
кандидат історичних наук
(м.Львів)

ТИМЧАСОВА ОКУПАЦІЯ РОСІЄЮ КРИМСЬКОГО ПІВОСТРОВА: ЕКОНОМІЧНІ ВТРАТИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Невідворотна перемога України у російсько-українській війні породить у суспільстві закономірне запитання – яку економічну шкоду завдала Росія нашій державі та яку суму репарацій вона повинна сплатити? У цьому контексті вартувало б детальніше розглянути перші спроби чиновників та економістів прорахувати економічні втрати Української держави на прикладі Автономної Республіки Крим (АР Крим).

Першу масштабну оцінку збитків України через тимчасову окупацію Росією Кримського півострова було зроблено Міністерством юстиції України у 2014 році. Міністр юстиції П. Петренко зауважував, що втрати становили бл. 1,2 трлн доларів [1]. «Щодо розміру збитків, то цей показник постійно оновлюється. Збитки України – це обмеження права на користування нашим майном, яке знаходиться на окупованій території. Зараз вони становлять понад трильйон гривень», – резюмував він [1].

На думку аналітиків, тимчасова окупація Криму призвела до важких економічних втрат України на півострові, а «Верховна Рада була не готова адекватно реагувати на брутальне захоплення території й не знала, як діяти» [2]. Як

результат, був прийнятий закон про вільну економічну зону [3], який привів до того, що «надприбутки від підакцизних товарів рікою потекли у кишені нових господарів Криму» [2].

Загалом, валовий внутрішній продукт України внаслідок анексії Криму та окупації частини Донбасу скоротився у 2014 і 2015 років на 7 та 10% відповідно [4]. Перший віце-прем'єр - міністр економічного розвитку і торгівлі Степан Кубів з цього приводу зазначав, що «інфляція у 2014 році становила 25%, а у 2015-му – перевищила 43% [4]. Через анексію Криму Україна втратила 80% нафтогазових покладів у Чорному морі, значну частину портової інфраструктури. Негативний ефект від втрати портів Росія зараз посилює блокуванням Чорного та Азовського морів», – констатував [4].

Надалі економічні втрати України щороку зростали. У 2021 р. українські економісти озвучили нові цифри економічних втрат України від тимчасової окупації Росією Кримського півострова. Центр економічної стратегії на замовлення постійного представництва президента в Криму за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» напередодні повномасштабного вторгнення Росії на територію України підрахував збитки України від тимчасової окупації АР Крим. На думку аналітиків, наша держава втратила 135 млрд доларів (близько 75% ВВП України у 2013 році) [5].

Автори нового дослідження намагалися підрахувати як втрати держави та великого бізнесу, так і «простих українців» [5]. Експерти свідомо рахували виключно втрачені активи,

вартість яких можна було б документально довести. Коли ж йшлося про різні природні ресурси – нафта, газ, вапняк, земля сільськогосподарського призначення, нерухомість, то до уваги брали кількість цих ресурсів та їхню ринкову вартість. Гіпотетичні втрати («втрачену вигоду») експортних доходів / податків, до уваги взято не було [5].

Таким чином, 135 млрд доларів – це прямі втрати активів, в які входять:

- вартість землі на Кримському півострові (3 млрд доларів) та доведених покладів корисних копалин (52,3 млрд доларів) у вигляді, зокрема, природнього газу та сирої нафти;
- втрати житлової нерухомості населенням (42,7 млрд доларів);
- втрати приватних компаній (18,4 млрд доларів) та банків (2,7 млрд доларів);
- втрати держави (14 млрд доларів) та місцевих громад (1,7 млрд доларів) (Таб. 1) [5].

Таб. 1.

Економічні втрати України від тимчасової окупації Кримського півострова Росією [6]

Серед корисних копалин в Криму, на думку експертів, найбільшу цінність представляли енергетичні (на морському шельфі біля Криму розвідані чималі поклади вуглеводнів, які були більш перспективними, ніж поклади на суші). Також через окупацію Криму Україна втратила близько 4,5% від своєї загальної площі, що відповідає 27 тис км, або 2,7 млн га – загальна вартість 755 тис га посівних площ становить близько 3 млрд доларів. Українське населення АР Крим могло втратити майже 935 тис квартир (49 млн квадратних метрів). Загальна ринкова вартість кримського житла у 2014 р. сягала майже 43 млрд доларів [6].

Приватні власники активів в Криму, яких налічувалося 20 тис підприємств, втратили активи на суму 18,488 млрд доларів. Серед втрачених галузей – генерація та розподілення електроенергії, розподілення газу, переробна промисловість, а також будівництво, частина рекреаційного комплексу, інші види послуг [6].

Доля українських підприємств у Криму складалася за трьома головними сценаріями: 1) націоналізовані (фактично вкрадені у власників або в української держави); підприємства, що були зареєстровані в Криму – працювали за українським законодавством; 3) підприємства, що зареєстровані на материковій частині України, намагалися продовжувати діяльність в Криму [7].

Активи державних компаній, які були зареєстровані безпосередньо в Криму до тимчасової окупації, станом на початок 2014 року становили 2,7 млрд доларів [6]. Щодо українських державних підприємств у Криму, одразу після

того, як 17 березня 2014 р. Верховна Рада АР Крим в односторонньому порядку проголосила т. зв. «незалежність Республіки Крим», «державна власність України, що знаходилася на день прийняття зазначеної постанови на території республіки Крим, була оголошена державною власністю Республіки Крим» [6].

Проте, сума у 135 млрд доларів не є загальновизнаною у центральних інституціях влади України. Для прикладу, на другому саміті Кримської платформи (2022 р.) прем'єр-міністр України Д. Шмигаль назвав дещо меншу цифру втрат України від тимчасової окупації Росією АР Крим. «Вісім років минуло з моменту окупації Криму. За цей час Росія перетворила півострів на величезну військову базу. На сьогодні орієнтовні втрати України від тимчасової окупації Криму становлять близько \$118 млрд», – зазначав глава Кабінету Міністрів [8].

Таким чином, на сьогодні у владних інституцій та аналітичних центрів немає єдиної думки щодо цифри, яка б відображала економічні втрати України від тимчасової окупації АР Крим. Проте однозначно з року в рік сума збитків завданих Україні агресором зростає і уже сьогодні становить понад 100 млрд доларів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Збитки України від втрати Криму перевищили трильйон гривень, - Мін'юст. URL:

https://lb.ua/economics/2014/05/14/266418_ubitki_ukraini_poteri_krima.html

2. Півтора року окупації Криму: важкі економічні втрати, репресії та безжальні санкції. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/pivtora-roku-okupaciyi-krimu-vazhki-ekonomichni-vtrati-represiyi-ta-bezzhalni-sankciyi-497134.html>

3. Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1636-18#Text>

4. Окупація Донбасу і Криму коштувала Україні майже 20% ВВП, – віце-прем'єр. URL: https://smida.gov.ua/news/allnews/okupaciya_donbasu_i_krimu_koshtuvala_ukrayini_majzhe_20%25_vvp,_vicepremehr

5. Зануда А. Скільки Україна втратила від анексії Криму. Чому важливо знати ці цифри. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-58103903>

6. Оцінка економічних втрат України від тимчасової окупації Кримського півострову. URL: <https://ces.org.ua/assessment-of-ukraines-economic-losses-from-crimea/>

7. Обчислити анексію Криму: місія нездійсненна? URL: https://www.bbc.com/ukrainian/business/2015/03/150224_crimea_economy_business_az

8. Жарикова А. В уряді назвали суму збитків від окупації Росією Криму. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/24/690760/>

Наголюк О.Є.,
кандидат юридичних наук, доцент
(м.Київ)

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОЛІПШЕННЯ

Економічні наслідки війни в Україні становлять серйозну загрозу для стабільності та процвітання країни. Щоб подолати ці проблеми, необхідно спрямовувати зусилля на відновлення економіки, підтримку постраждалих регіонів та залучення міжнародної допомоги та інвестицій."

Війна призвела до втрати інфраструктури та зруйнування промислових об'єктів, що вимагає великих витрат на відновлення та реконструкцію.

Зниження обсягів виробництва в різних секторах економіки через збитки від військових дій, перебої в постачанні сировини та зменшення виробничих потужностей це все є наслідки військового вторгнення. Відбуваються великі втрати робочих місць з зв'язку із зруйнуванням інфраструктури, закриттям підприємств та втрату довіри інвесторів. Військові дії які наразі масштабно відбуваються в Україні призводять до обмеження зовнішньої торгівлі через введення санкцій, перешкоди на кордонах та зміни в геополітичному середовищі, що впливає на експорт та імпорт товарів і послуг. Відбувається зростання цін на товари та

послуги через зниження виробництва, погіршення умов торгівлі та нестабільність на ринках.

Активні зміни відображаються у зниженню виробництва сільськогосподарської продукції через втрати земель, обмеження доступу до обробітку та знищення сільськогосподарської інфраструктури. Масштабні обстріли та захват Українських земель спричинили знищення худоби, птахів, машин, також через недостатню можливість обслуговування обладнання на сільськогосподарських підприємствах які розташовані біля територій поряд якими ведуться масові бої такі області як: Харківська, Сумська, Донецька, Луганська, Запорізька, Дніпропетровська, Херсонська і ще такі, які постійно схильні до масових обстрілів Одеська, Черкаська, Київська, Чернігівська. Полтавська.

Перебої у постачанні добрив, насіння, пестицидів та інших необхідних матеріалів для сільськогосподарського виробництва є недолугим фактором для введення та розвитку сільського господарства.

Військові дії на території країни призводять до зміни попиту та пропозиції на аграрні товари як в межах країни, так і на зовнішніх ринках через обмеження торгівлі, зміну валютних курсів та обмежень в експорті.

Збільшення цін на паливо, енергію, працю та інші ресурси, що необхідні для виробництва продукції призводить до зростання витрат на сільське господарство.

За час війни змінився попит на продукти харчування, а також виникають проблеми з імпортом та експортом товарів.

Це сильно впливає на вибір культур для посівів. Підприємства можуть переорієнтувати свою діяльність на вирощування культур, які швидко відповідають на попит ринку або на місцеві потреби.

У воєнний період зросли ризики втрат через можливість знищення посівів внаслідок воєнних дій або збільшення витрат на захист культур від можливих загроз. Це може призвести до збільшення виробничих витрат та погіршення фінансових показників компаній. [1, с. 42-44]

Через евакуацію населення відведення земель для військових потреб або пошкодження полів внаслідок бойових дій це все призводить до змін в землекористуванні. Це сильно впливає на доступність земельних ділянок для сівозмін та вирощування культурних рослин.

Обмеження на транспорт і логістику таких як блокади доріг або перевірки на пунктах контролю. Це може ускладнити доставку необхідних ресурсів, добрив, насіння та обладнання на сільгоспідприємство.

Є серйозних екологічних проблем, такі як забруднення ґрунтів, водних ресурсів та повітря, що негативно впливає на урожайність та якість сільськогосподарської продукції.

Тому, за час війни посівні компанії повинні швидко адаптуватися до змін в умовах ведення сільськогосподарських робіт. Головними вимогами є те що необхідно включати зміни в сівозмінах, використанні технологій або переорієнтацію на вирощування більш стійких до стресу культур.

У цих умовах важливою є підтримка сільських господарств з боку держави, а також міжнародних організацій та громадських ініціатив, щоб забезпечити відновлення та стабілізацію аграрного сектора в умовах конфлікту. [2, с. 72]

Держава повинна забезпечити фінансову та матеріальну підтримку сільського господарства, надаючи субсидії, кредити та інші форми допомоги для збереження виробництва та забезпечення продовольства населення. Необхідно оновлювати державні які будуть сприяти розвитку сільських громад, зокрема шляхом створення умов для розвитку малих та середніх підприємств, освіти та медичного обслуговування.

У воєнний період необхідна нова ланка розвитку альтернативних джерел доходу для сільського населення, таких як екологічний туризм, розробка сільських кооперативів та агротуризм. [3, с. 19-22]

Тільки застосування таких заходів ми зможемо забезпечити стійкість та розвитку сільського господарства під час військового стану, що допоможе зберегти продовольчу безпеку та економічну стабільність країни.

Список використаних джерел та літератури:

1. Довбуш А.В. Визначення фінансових результатів фермерських господарств / Збірник наукових праць Подільського ДАТУ, випуск -, – м. Кам'янець – Подільський: ПДАТУ, 2013.-с. 170-174.

2. Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 2.

3. Лукінов І. Продуктивні сили села – основа його відродження і прогресу: Вибрані праці: У 2-х кн. Кн.2. –К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 794с

Негоруй В.В.,
аспірантка
(м.Хмельницький)

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОТИМІКРОБНОЇ ОБРОБКИ ВИРОБІВ ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ В ЕКОНОМІЦІ

Протимікробна обробка виробів військово-цивільного призначення набуває надзвичайної важливості в умовах сучасної війни з росією та глобальних загроз безпеці. Воєнні дії часто відбуваються в умовах великої кількості патогенних мікроорганізмів, що може спричинити серйозні загрози для здоров'я та життя військовослужбовців і цивільного населення. У таких обставинах вирішальне значення має постійне удосконалення методів та технологій протимікробної обробки для запобігання поширенню інфекційних захворювань, забезпечення бойової ефективності військових підрозділів та захисту цивільного населення в умовах війни.

Протимікробна обробка виробів військово-цивільного призначення є однією з ключових складових сучасних технологій безпеки та гігієни. З поширенням нових штамів патогенних мікроорганізмів та інфекційних захворювань, необхідність вдосконалення методів та засобів

протимікробного захисту стає все більш актуальною. Ця тема важлива, як для військового застосування, так і для цивільного сектору, враховуючи потреби в безпеці і збереженні здоров'я населення.

Сучасний світ стикається зі значними викликами у забезпеченні ефективного захисту від патогенних мікроорганізмів, що вимагає вдосконалення та інноваційних підходів до протимікробної обробки. Зростання рівня мікробіологічної загрози ставить під питання ефективність існуючих методів протимікробного захисту, вимагаючи розробки нових технологій та стратегій. Поява нових штамів патогенних мікроорганізмів, а також розповсюдження резистентності до антибіотиків викликають необхідність пошуку інноваційних рішень у сфері протимікробної обробки. У зв'язку з цим, розвиток нових підходів до протимікробної обробки стає надзвичайно важливим завданням для забезпечення глобальної безпеки та здоров'я населення.

Сучасні інноваційні підходи до протимікробної обробки виробів військово-цивільного призначення включають в себе використання передових технологій та методів, спрямованих на боротьбу з патогенними мікроорганізмами та запобігання інфекційним захворюванням. Один із таких підходів - використання наноматеріалів, які проявляють антимікробні властивості. Наночастинки срібла, міді та інших матеріалів можуть бути використані для створення протимікробних покриттів на поверхнях текстильних матеріалів різного призначення,

військових транспортних засобів, спорядженні та інших об'єктах [1].

Наночастинки срібла, міді та інших матеріалів дозволяють створювати нанокompозитні матеріали, які володіють високою антимікробною активністю. Їх застосування вигідно в тому, що вони можуть бути легко нанесені на різноманітні поверхні, утворюючи захисні шари, що завдяки своїй наноструктурі мають здатність ефективно знищувати патогенні мікроорганізми. Це особливо важливо для військових матеріалів які можуть бути піддані тривалому перебуванню у невідомих або небезпечних умовах, де високий ризик інфекції. Більше того, такі нанокompозитні покриття можуть мати довготривалу дію, що забезпечує постійний захист від патогенних мікроорганізмів протягом тривалого часу. Такий підхід може забезпечити не лише ефективний захист військового персоналу та цивільного населення в умовах війни, але й підвищити загальний рівень безпеки та гігієни в будь-яких умовах експлуатації [2].

Крім того, розробка нових методів протимікробної обробки, які базуються на використанні біологічних принципів, відкриває широкі можливості для подолання проблеми резистентності мікроорганізмів до засобів захисту. Новітні дослідження в галузі фаготерапії - використання бактеріофагів, специфічних вірусів, які інфікують та руйнують бактерії, є перспективним напрямком у протимікробній обробці. Фаги демонструють великий потенціал у боротьбі з різноманітними патогенними бактеріями, включаючи ті, що стали резистентними до

антибіотиків. Використання фагів може забезпечити ефективну та цілеспрямовану боротьбу з інфекціями, зменшити ризик виникнення резистентності та сприяти швидкому відновленню безпеки серед військових та цивільного населення [3,4].

Залучення біотехнологій та генетично модифікованих організмів для боротьби з патогенними мікроорганізмами також є актуальним підходом. Використання генно модифікованих бактерій, що продукують антимікробні речовини або розкладають біологічний матеріал шкідливих мікроорганізмів, може забезпечити ефективний захист від інфекцій. Також, розвиток біотехнологій дозволяє створювати нові антимікробні препарати шляхом інженерії білків та інших біомолекул, що мають високу специфічність до патогенних мікроорганізмів. Це відкриває можливості для створення нових, більш ефективних засобів боротьби із різноманітними хворобами та забезпечує значний крок у напрямку розвитку інноваційних методів протимікробної терапії. Такі підходи можуть стати ключовими у забезпеченні безпеки як для військових, так і для цивільного населення, і сприятимуть підвищенню ефективності протимікробної обробки виробів військово-цивільного призначення [5].

Однак, разом із потенційними перевагами нових інноваційних методів протимікробної обробки виникають і виклики. На перший план виходить питання безпеки та використання біологічних технологій та наноматеріалів. Наприклад, використання генно модифікованих організмів може викликати загрозу біорізноманіттю та спровокувати

негативні екологічні наслідки. Крім того, необхідно враховувати можливі наслідки для здоров'я людей в разі масштабного застосування цих технологій. Наночастинки, які використовуються для створення протимікробних покриттів, можуть мати токсичний вплив на організми та довкілля у випадку їх неконтрольованого використання. Такі аспекти потребують додаткового дослідження та розробки строгих регуляторних механізмів для забезпечення безпеки під час використання інноваційних методів протимікробної обробки.

Таким чином, інноваційні підходи до протимікробної обробки виробів військово-цивільного призначення відкривають нові можливості для забезпечення безпеки та гігієни, проте їх впровадження вимагає комплексного підходу, що враховує як потенційні переваги, так і ризики.

Інноваційні підходи до підвищення ефективності протимікробної обробки виробів військово-цивільного призначення представляють значний потенціал для поліпшення безпеки та гігієни як у військовій, так і в цивільній сфері. Впровадження новітніх технологій і методів може допомогти у забезпеченні захисту від інфекційних захворювань та збереженні здоров'я населення.

Успішне впровадження інноваційних методів протимікробної обробки також може мати позитивний вплив на економіку країни. Зокрема, відповідне застосування цих технологій може знизити витрати на лікування інфекційних захворювань, покращити стан здоров'я населення та підвищити продуктивність праці. Крім того, створення та впровадження інноваційних продуктів та послуг у сфері

протимікробної обробки може стати додатковим джерелом прибутку для підприємств та сприяти розвитку нових галузей економіки.

Загалом, інноваційні підходи до підвищення ефективності протимікробної обробки виробів військово-цивільного призначення відкривають широкі можливості для забезпечення безпеки та здоров'я населення, а також розвитку економіки. Однак їх успішне впровадження потребує комплексного підходу та уважного вивчення можливих наслідків.

Список використаних джерел та літератури:

1. Smith, J. "Innovations in Antimicrobial Coatings: A Review of Current Research and Future Perspectives." *Journal of Materials Science*, 55(3), 1007-1039. 2020.
2. Brown, A., & Jones, B. "Nanotechnology-Enabled Antimicrobial Coatings: Advancing towards Smart and Sustainable Solutions." *Nanomaterials*, 9(9), 1295. 2019.
3. Wang, C., et al. "Biologically Inspired Antimicrobial Coatings." *Advanced Functional Materials*, 28(35), 1802156. 2018.
4. Gupta, A., et al. "Phage Therapy: A Promising Approach for Combating Bacterial Infections." *Journal of Biotechnology*, 328, 87-98. 2021.
5. Kim, S., & Jun, S. "Bacterial Outer Membrane Vesicles as Vaccine Delivery Tools." *International Journal of Molecular Sciences*, 18(7), 1414. 2017.

Негоруй Р.В.,
магістрант
(м.Київ)

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО (КОМУНАЛЬНОГО) МАЙНА В ЕКОНОМІЦІ

Ефективне використання державного (комунального) майна є ключовим елементом у забезпеченні сталого економічного розвитку. Це включає раціональне управління активами, оптимізацію витрат та максимізацію доходів від використання державних ресурсів.

Забезпечення ефективного управління державним майном вимагає не тільки добре розробленої стратегії, але й практичних підходів до вирішення існуючих проблем. Важливим аспектом є також впровадження інноваційних технологій, що можуть значно полегшити процеси моніторингу та контролю за використанням активів. Окрім того, необхідно звернути увагу на питання прозорості та підзвітності, що є запорукою довіри громадськості до державних органів.

Актуальність теми підвищується в умовах обмежених фінансових ресурсів та високих вимог до ефективності витрат бюджетних коштів. Відсутність систематичного підходу до управління державним майном може призводити до значних економічних втрат, корупційних ризиків та недоотримання

потенційних доходів. Тому питання удосконалення механізмів використання державного майна є надзвичайно важливим для будь-якої країни, яка прагне досягти економічної стабільності та розвитку.

Однією з ключових проблем є низька прозорість процесів управління та недостатній рівень підзвітності державних органів. Відсутність відкритої інформації щодо використання державного майна створює сприятливі умови для корупційних дій, зловживань службовим становищем та неефективного розподілу ресурсів [1-3].

Іншою проблемою є недостатня кваліфікація кадрів, що займаються управлінням державним майном. Багато державних службовців не мають достатніх знань і навичок для ефективного управління активами, що призводить до їхнього нерціонального використання та втрат державного бюджету. Брак систематичних тренінгів і освітніх програм для підвищення кваліфікації співробітників також негативно впливає на ефективність управліннях[4,6,8]

Крім того, існує проблема відсутності сучасних інструментів для моніторингу та контролю за використанням державного майна. Традиційні методи управління, які часто використовуються, є застарілими і не відповідають сучасним вимогам та стандартам. Це обмежує можливості державних органів у здійсненні оперативного контролю та прийнятті ефективних рішень.

Також, слід відзначити недостатню співпрацю між державними органами та приватним сектором. Недооцінка потенціалу державно-приватного партнерства (ДПП)

обмежує можливості залучення інвестицій у розвиток державного майна та його ефективного використання.

Шляхи підвищення ефективності використання державного (комунального) майна.

Для вирішення вищезазначених проблем необхідно здійснити комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення механізмів управління та підвищення ефективності використання державного майна [5,7,9].

1. Підвищення прозорості та підзвітності:

- впровадження електронних платформ для управління державним майном, що дозволяють здійснювати моніторинг у реальному часі;
- забезпечення відкритого доступу до інформації про державні активи та угоди щодо їх використання;
- регулярне публічне звітування про стан і використання державного майна;

Запровадження електронних платформ для управління державними активами та відкритий доступ до інформації про їх використання значно зменшать можливості для корупційних дій і зловживань службовим становищем. Регулярне публічне звітування про стан державного майна забезпечить громадський контроль та підвищить рівень довіри до державних інституцій. Такі заходи сприятимуть більш раціональному та ефективному використанню державних ресурсів, що в свою чергу позитивно вплине на економічний розвиток країни та підвищення добробуту громадян.

2. Підвищення кваліфікації кадрів:

- організація регулярних тренінгів та освітніх програм для підвищення кваліфікації державних службовців;
- співпраця з освітніми установами для розробки спеціалізованих курсів з управління державним майном;
- заохочення до обміну досвідом між державними службовцями різних регіонів та рівнів;

Інвестиції в професійний розвиток та навчання співробітників дозволять їм здобути сучасні знання та навички, необхідні для управління активами за найкращими світовими стандартами. Це включає як освоєння новітніх технологій, так і вивчення передових методів управління та аналізу. Підвищення кваліфікації також сприятиме формуванню професійної етики та відповідальності, що є критично важливим у сфері державного управління. Загалом, інвестиції в людський капітал сприятимуть більш раціональному використанню державних ресурсів, зменшенню витрат та збільшенню доходів, що позитивно вплине на економічний розвиток країни.

3. Впровадження сучасних технологій:

- використання інформаційних систем для моніторингу та управління державним майном;
- розробка цифрових інструментів для оптимізації процесів управління та контролю;
- впровадження системи автоматизованого збору та аналізу даних для прийняття обґрунтованих рішень;

Використання цифрових платформ, автоматизованих систем обліку та управління активами дозволяє значно покращити прозорість, оперативність та точність обробки

даних. Це сприяє оптимізації витрат, виявленню та усуненню неефективних процесів, а також забезпечує більш надійний контроль за використанням майна. Сучасні технології також відкривають можливості для більш ефективного моніторингу та аналізу ринку, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. Загалом, впровадження новітніх технологій сприяє підвищенню конкурентоспроможності державного сектору, що в свою чергу стимулює економічне зростання та розвиток країни.

4. Залучення приватного сектору:

- розширення практики державно-приватного партнерства (ДПП) для підвищення ефективності використання державних ресурсів;
- створення сприятливих умов для залучення інвестицій у державні активи через спрощення процедур та зменшення адміністративних бар'єрів;
- розробка стимулюючих програм для залучення приватних компаній до співпраці у сфері управління державним майном;

Партнерство з приватними компаніями дозволяє залучити додаткові інвестиції, технології та управлінські навички, які є недоступними або обмеженими у державному секторі. Це сприяє створенню більш конкурентного середовища, що підвищує якість послуг та оптимізує витрати. Співпраця з приватним сектором може також стимулювати інновації та впровадження нових підходів до управління активами. Важливим аспектом є розробка прозорих та справедливих умов співпраці, що забезпечить взаємовигідні

результати для держави та приватних партнерів. Таким чином, залучення приватного сектору сприяє ефективному використанню державного майна, що в кінцевому підсумку сприяє економічному розвитку та зростанню добробуту громадян.

5. Оптимізація нормативно-правової бази:

- проведення ревізії та оновлення законодавства, що регулює використання державного майна, з метою усунення прогалин та вдосконалення регуляторних механізмів;
- введення жорсткіших санкцій за порушення правил використання державного майна та зловживання службовим становищем;

Чіткі, прозорі та сучасні нормативно-правові акти створюють сприятливі умови для раціонального управління державними активами. Зокрема, необхідно спрощувати процедури, усувати зайві бюрократичні бар'єри та забезпечувати чітке регулювання правових аспектів володіння, користування та розпорядження державним майном. Важливо також враховувати міжнародний досвід і впроваджувати найкращі практики управління активами. Законодавча база має стимулювати інвестиції, забезпечувати захист інтересів держави і громадян, а також створювати умови для ефективної співпраці з приватним сектором. Крім того, необхідно регулярно переглядати та оновлювати нормативно-правові акти відповідно до зміни економічної ситуації та потреб ринку. Таким чином, оптимізація нормативно-правової бази є невід'ємною складовою

підвищення ефективності управління державним майном і сприяє економічному розвитку країни.

Підвищення ефективності використання державного (комунального) майна є складним та багатогранним завданням, яке вимагає комплексного підходу та активної співпраці між державними органами, приватним сектором та громадськістю. Впровадження прозорих та підзвітних механізмів управління, підвищення кваліфікації кадрів, залучення інноваційних технологій та оптимізація нормативно-правової бази є ключовими кроками до досягнення цієї мети. Реалізація запропонованих заходів сприятиме раціональному використанню державних ресурсів, підвищенню довіри до державних інституцій та забезпеченню сталого економічного розвитку країни.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрійчук, В. Г. Ефективне управління державним майном: Теорія та практика. Київ: Вид. дім "Економіка". 2019.
2. Бутко, М. П., Забелла, Н. В. Управління комунальним майном: Організаційно-економічний механізм. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. 2021.
3. Воробей, О. В. Державне регулювання економіки: Підручник. Київ: КНЕУ. 2018.
4. Гречко, Т. А., Сидоренко, Л. М. Інноваційні технології в управлінні державним майном. Дніпро: ДНУ ім. О. Гончара. 2020.

5. Зубко, Ю. В. Механізми ефективного використання державного майна: Теоретико-методологічні аспекти. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2019.

6. Ковальчук, І. М. Управління державними підприємствами в умовах ринкової економіки. Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка. 2020.

7. Левченко, В. В. Модернізація управлінських механізмів державної власності. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича. 2018.

8. Мельник, А. Ф., Петренко, Т. С. Ефективне управління активами державної власності. Запоріжжя: ЗНУ. 2021.

9. Zaman, A., Ali, S. Public Asset Management: International Practices and Innovations. New York: Springer. 2018.

Оліх Г. І.,
старший викладач
(м. Хмельницький)

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Безробіття завжди було однією з основних соціально-економічних проблем України. Однак, повномасштабна війна, яка розпочалася у 2022 році, суттєво ускладнила ситуацію на ринку праці. Військові дії призвели до руйнування інфраструктури, зупинки підприємств та масової міграції населення, що стало причиною різкого зростання рівня безробіття.

Внаслідок повномасштабної війни в Україні станом на січень 2023 року, за оцінками, щонайменше 109 великих і середніх підприємств різних форм власності зазнали прямих збитків, загальна сума яких оцінюється в 13 мільярдів доларів [1]. За оцінками експертів, 19 (17 %) цих підприємств – як приватних, так і державних – були повністю зруйновані, а 90 (83 %) зазнали часткових пошкоджень.

Такі руйнування підприємств призвели до суттєвого скорочення робочих місць та зниження економічної активності в регіонах, де вони були розташовані. Багато працівників опинилися без засобів до існування, що спричинило збільшення рівня безробіття та погіршення соціально-економічної ситуації в країні. Втрата доходів для

багатьох сімей стала причиною зниження якості життя та посилення соціальної напруги.

Через ракетні обстріли та перебої з постачанням електроенергії й зв'язком діяльність малого та мікробізнесу, що забезпечує робочі місця для значної частини працездатного населення, зазнала суттєвих ускладнень. На початок листопада 2022 року, 12,4 % малих і 8 % мікропідприємств були змушені повністю зупинити свою діяльність. Майже припинили роботу 24,6 % малих і 22,5 % мікропідприємств, а частково функціонували 33,2 % малих та 31,9 % мікропідприємств. Отже, лише близько 40 % малих та мікропідприємств продовжували працювати на повну потужність [2]. Це призвело до зниження індексу бізнес-активності до 35 %.

Унаслідок ракетних обстрілів, перебоїв з постачанням електроенергії та зв'язком ускладнилася діяльність малого та мікробізнесу, які пропонують робочі місця для значної частини працездатного населення. Станом на початок листопада 2022 р., повністю припинили свою діяльність 12,4 % малих та 8 % мікропідприємств; майже зупинили роботу – 24,6 % та 22,5 %; працювали частково – 33,2 % та 31,9 % підприємств відповідно. Тобто лише близько 40 % малих та мікропідприємств працюють на повну потужність [2].

Така ситуація створила серйозні проблеми для економічної стабільності країни. Малий та мікробізнес є важливою складовою економіки України, забезпечуючи значну частку зайнятості та сприяючи економічному зростанню. Зупинка або обмеження їхньої діяльності

призвела до скорочення робочих місць, зниження доходів населення та зменшення податкових надходжень до бюджету.

У відповідь на виклики війни, господарюючі суб'єкти змушені були суттєво скоротити витрати на оплату праці. Для цього вживалися такі заходи: переведення працівників на неповний робочий день (0,5 ставки); зменшення кількості робочих годин; примусові неоплачувані відпустки).

З початку повномасштабних бойових дій, 1,32 млн. працівників (28 % від загальної кількості) у середньому, малому та мікробізнесі втратили роботу, 18 % були відправлені у неоплачувані відпустки, а 22 % мали скорочення заробітної плати. На 1 січня 2023 року, офіційний статус безробітного мали 186,5 тис. осіб при наявності лише 21,2 тисячі вакансій, що означає, що на кожну вакансію претендувало майже дев'ять безробітних [3].

Зняття з обліку осіб, які тимчасово мігрували за кордон або були призвані на військову службу у Збройні Сили України призвело до певного зниження офіційної статистики безробіття, оскільки деякі з цих осіб тимчасово вийшли з ринку праці. Однак цей факт не відображає загального зменшення проблеми безробіття, оскільки багато з цих людей можуть повернутися на ринок праці після закінчення тимчасових обставин.

Ще однією особливістю безробіття в Україні є значна кількість незадекларованої зайнятості. Під час війни багато українців змушені працювати неофіційно, але їхня діяльність не враховується у офіційних статистиках безробіття. Це може бути зумовлено різними обставинами, такими як втрата

робочого місця, нестача можливостей на офіційному ринку праці або потреба забезпечити сім'ю в умовах економічної нестабільності. Отже, реальний рівень безробіття може бути набагато вищим, ніж показують офіційні дані, через велику частку населення, яка працює у неофіційному секторі економіки.

Війна створює надзвичайно складні умови для вирішення проблеми безробіття. Невизначеність ситуації, руйнування інфраструктури, масова міграція населення - усі ці фактори ускладнюють процеси економічного відновлення та стимулювання зайнятості. Однак, саме через такий складний контекст необхідність дієвих заходів стає надзвичайно важливою. Систематичні програми та стратегії, спрямовані на підтримку економіки та ринку праці, можуть стати ключовими для подолання негативних наслідків війни.

Важливою складовою буде не лише реагування на поточні потреби, а й розробка довгострокових стратегій відновлення та розвитку, що враховуватимуть специфіку ситуації в умовах конфлікту. Такі заходи можуть включати програми перепідготовки, стимулювання інвестицій у відновлення інфраструктури, підтримку малих та середніх підприємств, а також розробку соціальних заходів для підтримки тих, хто постраждав від війни. Хоча війна ускладнює ситуацію, вирішення проблем безробіття в цей період стає ще більш важливим, оскільки економічна стабільність та соціальна підтримка важливі для подолання кризи та відновлення країни.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ключові результати дослідження стану та потреб українського бізнесу. CID. 2022. 08 серп. URL: <https://cid.center/key-results-of-the-study-of-the-state-and-needs-of-ukrainian-business/>
2. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії, оцінюються в \$13 млрд. KSE. 2023. 26 січ. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-13-mlrd/>
3. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/bezrobittya-v-ukrayini-v-period-povnomasshtabnoyi-viyny>

Оліх Г.І.,
старший викладач
(м. Хмельницький)
Олійник В.В.,
магістрант
(м. Хмельницький)

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА

У сучасних умовах керівник будь-якого підприємства потребує підвищення рівня інформаційного забезпечення. Керівнику необхідна оперативна інформація про усі процеси, що відбуваються у компанії і у зовнішньому середовищі. Численні дослідження та міжнародні організації сходяться на думці, що вирішення питання підвищення інформаційного забезпечення управлінської діяльності можливе на основі запровадження поряд з фінансовим обліком системи управлінського обліку [1;2].

Система управлінського обліку, як основа інформаційного забезпечення управлінської діяльності в сучасних організаціях, формує та використовує інформацію, що сприяє підвищенню ефективності управління бізнесом. У зв'язку з цим, метою управлінського обліку є забезпечення керівництва плановою, фактичною та прогнозною

інформацією про діяльність суб'єкта господарювання та зовнішнього середовища з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень [3].

Управлінський облік є системним інструментом по забезпеченню керівника поточною та оперативною інформацією, що відповідає всім необхідним вимогам для стратегічного планування, управління та контролю.

Дані управлінського обліку формуються з даних усіх форм звітності, а також планової та нормативної інформації. Крім того, управлінський облік може включати дані аудиторських перевірок, внутрішню документацію, результати досліджень діяльності інших суб'єктів господарювання, конкурентів тощо.

Управлінський облік за змістом і цілями має бути орієнтованим на майбутнє. Враховуються обставини, які можуть змінитися протягом планового періоду. Дані управлінського обліку можуть бути використані для виявлення вузьких місць у діяльності компанії.

Оскільки управлінський облік спрямований на отримання максимальної економічної вигоди будь-якої організації з урахуванням її виробничого потенціалу, його можна охарактеризувати як внутрішньогосподарську інформаційну систему управління. На відміну від даних фінансового обліку, який включає, крім іншого, дані податкового обліку і значною мірою регулюється законами та зовнішніми нормативними актами, інформація управлінського обліку призначена виключно для працівників і внутрішніх служб організації і керівництва [1].

Зауважимо, що управлінський облік не є обов'язковим для застосування. Його організація та методика не регламентуються законодавством, рішення про впровадження в практику роботи компанії приймає керівництво. При цьому, збір і обробка інформації вважається доцільною, якщо її цінність для управління вища ніж витрати на отримання відповідних даних.

Дані управлінського обліку не підлягають розголошенню та становлять комерційну таємницю компанії, крім того, дотримання конфіденційності інформації стосується як зовнішніх користувачів, так і працівників самої компанії, які мають безпосереднє відношення до вирішення цього питання.

Отже, управлінський облік є найважливішим інструментом інформаційного забезпечення управлінської діяльності керівника. При формуванні управлінського обліку слід враховувати його роль як одного з основних джерел постачальника інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень. Управлінський облік – важлива складова цілісної системи управління компанією [2].

Переваги і можливості системи управлінського обліку для управлінської діяльності керівника наведено на рисунку 1.

Таким чином, управлінський облік, як особлива сфера бухгалтерського обліку, має важливе значення у вирішенні питання розширення його інформаційного потенціалу для цілей управління.

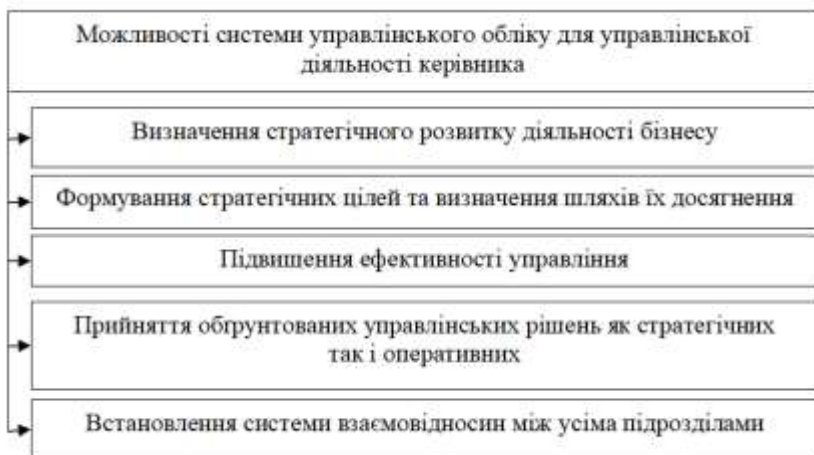

Рис. 1. Основні можливості системи управлінського обліку для управлінської діяльності керівника [1;2]

Формування ефективної системи управлінського обліку сприятиме підвищенню рівня ефективності системи інформаційного забезпечення управлінської діяльності керівника.

Список використаних джерел та літератури:

1. Косташ Т., Карп А. Роль управлінського обліку в інформаційному забезпеченні управління підприємством. Грааль науки, 2021. – (4), 64 – 67. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/12135/11266> (дата звернення: 18.03.2024 р.).

2. Косташ Т.В., Смола М.Р. Роль управлінського обліку в прийнятті управлінських рішень. Ефективна економіка,. 2021. – № 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archer.chnu.edu.ua> (дата звернення: 17.03.2024р.).

3. Управлінський облік: підручник / О. В. Фоміна, О. А. Мошковська, О. О. Августова, ін.; за заг. ред. О. В. Фоміної. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 228 с.

Парандій В.О.,
кандидат історичних наук, доцент
(м. Хмельницький)
Шеремета Ю.З.,
магістрант
(м. Хмельницький)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НЕМАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ

При формуванні системи мотивації персоналу доцільно враховувати накопичений світовою практикою досвід. Орієнтиром може бути позитивний досвід розвинених країн, а також можливість його впровадження на вітчизняних підприємствах.

Зупинимося на методах нематеріального стимулювання праці, що застосовуються у США та Японії.

Досвід США у розробці систем стимулювання праці по праву можна назвати всесвітнім, який досі аналізується, вивчається та застосовується у різних країнах. Новатором у цьому напрямі діяльності стала найбільша корпорація США – ІВМ. Це одна з найприбутковіших корпорацій світу. Своєму успіху компанія багатьом завдячує засновнику, який розробив управлінські нововведення та свій метод стимулювання праці [1].

Зазначимо, що методи, введені засновником компанії, ґрунтувалися на загальних принципах, які можна поєднати у

два напрями. Перший напрямок засновано на створенні добрих взаємин і на взаємодовірі – “керівник – підлеглий”, “підлеглий – підлеглий”.

Розглянемо комплекс стимулюючих принципів першого напрямку:

- не профільна кар’єра. Даний тип професійного зростання співробітника відноситься до виду – “Внутрішньо-організаційна кар’єра”. Не профільна кар’єра передбачає, що співробітник проходить всі стадії свого професійного розвитку в рамках однієї організації, але як спеціаліст, який володіє різними професіями;

- політика ефективної та абсолютної зайнятості. Ця політика матеріалізується у процесі всієї трудової діяльності. Службовцям формують усі належні умови для повної віддачі у процесі виробничої діяльності;

- збагачення праці. Кожному співробітнику організації з урахуванням його морально-психологічних характеристик та рівня знань підбирається робота, яка, свідомо, підвищує відповідальність за результат та викликає інтерес;

- неявний контроль. В основі неявного контролю полягає пошук причин помилок через опитування громадської думки;

- індивідуальна участь працівника у прийнятті управлінських рішень. Для такого процесу нематеріального стимулювання, як індивідуальна участь працівника у прийнятті управлінських рішень, важлива наявність певного консенсусу в колективі;

– стимули до праці, пов'язані з особистою радістю. В організації вироблена налагоджена система заохочення, яка найчастіше виявляється у матеріальній формі та зацікавлює співробітників у пошуку більш ефективного та якісного використання своїх професійних можливостей [1].

Другий напрямок, запроваджений засновником компанії, формує у собі певні принципи, які передбачають прагнення працівника до висловлювання своєї індивідуальності. Розглянемо ці принципи:

– підтримка незгоди. Це механізм розвитку у співробітників індивідуалізму. Суть його полягає у підтримці власної думки працівника, нехай навіть протилежної до думки керівництва;

– віра в індивідуалізм. Повага до людини понад усе. Кожна особистість – унікальна, і заслуговує на повагу. Повага – ставлення до людини, засноване на визнанні переваг;

– рівне соціальне становище працівників у компанії. У організації встановлюється єдиний соціальний статус всім співробітникам, який передбачає рівні умови, незалежно від займаного співробітником рангу в ієрархії організації;

– специфічна кадрова політика. Служби, що виконують функції управління персоналом, мають повну інформацію про кожного працівника, що дозволяє їм організовувати навчання та перенавчання відповідно до кваліфікації певної групи працівників;

– політика максимального делегування повноважень. Суть цього процесу спрямовано на розкріпачення творчої активності співробітників [1].

Для порівняння розглянемо досвід іншої країни, Японії, у створенні системи стимулювання персоналу. Тип управління персоналом, що використовується на японських підприємствах, і система нематеріального стимулювання є досить ефективними.

Японська система стимулювання праці спирається на такі засоби мотивації [2].

“Довічний найм” робітників і службовців. Ця система важко розуміти для європейського складу розуму, але є гарантією зайнятості. Співробітнику, найнятого організацією “довічно”, надається низка пільг: надбавка до заробітної плати за кожний відпрацьований рік; повне медичне страхування; фінансова підтримка для придбання нерухомості; стипендіальні виплати дітям співробітників, які навчаються у вищих та середньо-спеціальних навчальних закладів тощо.

Принцип “старшинства”. Даний принцип є непорушним. “Старшого, – говорить японська мудрість, – треба поважати”. Усі досягнення співробітника оцінюються через призму цього принципу. Насамперед він залежить від стажу роботи співробітника.

Навчання персоналу та його розвиток на підприємстві. Процес навчання та розвитку персоналу на підприємстві включає три види, а саме: підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації.

Мобільність кадрів у межах одного підприємства. Від раціональної організації внутрішнього переміщення співробітника залежить задоволення виробничих потреб фірми.

Особлива (спільна) процедура прийняття рішень. Ця процедура передбачає спільну роботу керівників та співробітників. Перед прийняттям рішення співробітників знайомлять з усіма наслідками, які можуть виникнути під час прийняття певного рішення, проводять опитування колективу, виявлення ставлення співробітників до того чи іншого рішення. Це викликає лояльне ставлення до компанії загалом та оперативність реалізації прийнятого рішення [2].

Залучення працюючих у “малі виробничі групи з удосконалення трудової діяльності”. Вони зараз більше відомі під назвою рух за самоконтроль, або гуртки контролю якості тощо. За офіційними даними, близько 96% компаній активно розвивають ці та деякі інші малі виробничі групи.

Аналізуючи процеси стимулювання персоналу, викладені вище, неможливо не звернути увагу на різницю між стилями управління компаній у цих країнах. Якщо взяти американський стиль управління, можна помітити, що компанії орієнтовані на почуття конкуренції між співробітниками, на чіткі посадові інструкції, що стримує взаємодопомогу співробітників. У Японії яскраво виражений процес управління, спрямований на об'єднання цілей співробітника та цілей компанії. Можна зауважити, що переважає орієнтація на командну роботу та свідому причетність до групи.

Можна відзначити, що ці стилі управління, саме японська і американська, мають певні подібності. І на практиці багатьох країн йде об'єднання та дублювання цих стилів. Подібність цих стилів управління виявляється у тому, що задоволення потреб співробітників вважається невід'ємною частиною організації всього трудового процесу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Особливості американської системи управління. Освіта та самоосвіта. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://referatss.com.ua/work/osoblivosti-amerikanskoj-sistemi-upravlinnja/> (дата звернення: 29.03.2024 р.).

2. Особливості Японської системи управління персоналом. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://budni.robota.ua/ru/hr/osoblivosti-yaponskoyi-sistemi-upravlinnya-personalom> (дата звернення: 29.03.2024 р.).

Пономарьова Н.А.,

кандидат економічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Бондарчук С.М.,

здобувачка освіти

(м.Хмельницький)

ЗМІНИ В ПОДАТКОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасному світі стрімкого розвитку інформаційних технологій, важливо розуміти податкову систему та її вплив на бізнес. Як відомо, ІТ-сектор відзначається своєю інноваційністю та швидкими темпами змін, відтак доцільно оперативно реагувати на зміни в податковому законодавстві, щоб мати змогу планувати стратегію розвитку бізнесу та уникнути проблем правового характеру.

Кабінетом Міністрів України було ухвалено Національну стратегію доходів до 2030 року. Ця стратегія визначає вектор реформування податкової та митної системи в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. Новою є тенденція відміни спрощеної системи оподаткування, об'єднання другої й третьої групи, підвищення податкових ставок для фізичних осіб-підприємців, тенденція до відмови від податкових пільг, які стимулювали бізнес та ін.

Відповідно, податкове законодавство України зазнало чергових змін, зокрема:

1. Скасовано пільговий режим єдиного податку за ставкою 2 % та можливість для фізичних осіб-підприємців 1 та 2 групи не сплачувати єдиний податок [1];

2. Зміни щодо сплати єдиного податку:

а) для фізичних осіб-підприємців на єдиному податку 3 та 4 групи:

- збільшено граничний річний обсяг доходу;
- встановлено квартальну сплату єдиного податку;

б) для платників єдиного податку всіх груп:

– скасовано можливість сплати єдиного податку готівкою;

– обов'язковою стала сплата єдиного податку через банківський рахунок [2].

3. Інші зміни:

– повернення ПДВ для платників єдиного податку 3 групи стало можливим лише після сплати єдиного податку;

– введено податок на тимчасово окупованих територіях;

– звільнено від оподаткування податком на нерухомість нежитлову нерухомість, що перебуває у власності фізичних та юридичних осіб;

– до 31.12.2023 року платники податків мали право самостійно виправити помилки, що призвели до заниження податкового зобов'язання, без нарахування штрафів та пені;

– запроваджено режим Дія. City для ІТ-компаній.

Загальна система є найвигіднішою для підприємців, у яких значні витрати. Крім вже згаданих податків, фізичні особи-підприємці, які заробляють на загальній системі

оподаткування, можуть сплачувати й інші, а саме: ПДВ, податок на доходи нерезидентів, транспортний податок, акцизний податок, плату за землю, податок на нерухомість, екологічний податок тощо.[3]

Новою є тенденція відміни спрощеної системи оподаткування, об'єднання другої й третьої групи, підвищення податкових ставок для фізичних осіб-підприємців, тенденція до відмови від податкових пільг, які стимулювали бізнес та ін.

Важливим елементом оподаткування є його об'єкт – вид і обсяг доходу, майно та його вартість, природні об'єкти, окремі види діяльності, грошова виручка та ін., тобто все, що обкладається податками.

Об'єкт оподаткування дійсно є фундаментом всієї податкової системи. Він визначає, що саме підлягає оподаткуванню та з чого саме стягуватимуться податки.

З 1 липня 2022 року Верховна Рада Законом України № 2325-IX, від 21.06.2022 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» повернула мита та оподаткування ПДВ на імпорتنі товари та розмитнення авто [4].

Було дозволено не сплачувати деякі податки на територіях, на яких велися бойові дії або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ, дозволено не сплачувати:

– екологічний податок з 1 січня 2022 року до 31 грудня року, у якому скасовано воєнний стан;

- мінімальне податкове зобов'язання за 2022 та 2023 рік;
- земельний податок та орендну плату з 1 березня 2022 року до 31 грудня року, у якому скасовано воєнний стан;
- податок на нерухоме майно за об'єкти житлової нерухомості за 2021 та 2022 податкові (звітні) роки;
- податок на нерухоме майно за об'єкти нежитлової нерухомості за період з 1 березня 2022 року до 31 грудня року, у якому скасовано воєнний стан.

Перелік територій, на які поширюються звільнення, визначається Кабінетом Міністрів України.

В подальшому Законом України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за змелю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно” № 3050-IX від 06.05.2023 р. доповнено перелік об'єктів нерухомості, за який не нараховується та не сплачується податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за рахунок знищених чи пошкоджених об'єктів внаслідок бойових дій, диверсії чи терористичних актів, спричинених збройною агресією рф, та продовжено дію пільг з даного податку у 2023-2024 роках.

Отже, можна відзначити, що держава миттєво відреагувала на початок повномасштабної війни і здійснила ряд заходів в частині оподаткування, що мають на меті підтримати вітчизняний бізнес у воєнний період.

Список використаних джерел та літератури:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX>

2. Ставки та розміри податків для ФОПів
https://buh.ligazakon.net/aktualno/14375_stavki-ta-rozmri-podatkv-dlya-fopv-z-1-kvtnya-2024-roku

3. Зміни в податковому законодавстві України в умовах воєнного стану
https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41521/2/MNPKRSES_2023_Cherkashyn_I-Changes_in_the_tax_legislation_140-142.pdf

4. Закон України від 21.06.2022 р. №2325-IX, «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-20#Text>

Пономарьова Н.А.,

кандидат економічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Коваль В.О.,

здобувачка освіти

(м.Хмельницький)

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСУ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні, як і в будь-якій іншій провідній країні, найголовнішим джерелом фінансування функціонування та розвитку держави, є бюджет. Важливим моментом є своєчасне та правильне формування доходів бюджету, значним компонентом якого є, відповідно, податки, які формують дохід бюджету як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні. Варто також додати, що своєчасність сплати податків забезпечить головним чином стабільність держави як такої. Якщо ж звернутися до аналітичних даних стосовно питомої ваги податків у структурі бюджету до початку повномасштабного вторгнення (станом на 31.12.2021), то приблизно 85 % доходів становили саме податкові надходження від підприємницької діяльності суб'єктів оподаткування забезпечували формування лівової частини державного бюджету країни [1-4].

Після 24 лютого 2022 року головною метою стягнення податків стало не покращення умов життя, управління, економіки, а саме їх збереження.

З метою підтримки підприємницької діяльності та стимулювання розвитку в умовах воєнного стану, що, як раніше зазначалося, дозволить і надалі поповнювати бюджет, було підписано закон України «Про внесення змін до податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» (від 15.03.2022), згідно з яким було введено наступні послаблення та пільги [1-3].

– платників податків, які не в змозі своєчасно сплачувати податки та збори, було звільнено цим законом від фінансової відповідальності у вигляді штрафів чи пені. Водночас, вони були зобов'язані протягом 3-х місяців по закінченню воєнного стану в обов'язковому порядку виконати податкові зобов'язання. Дане пільга скасована у серпні 2023 року;

– запроваджено мораторій на проведення будь-яких перевірок податкового характеру. З 08 грудня 2023 року даний мораторій скасовано для більшості платників податків;

– бізнес, як і раніше, був зобов'язаний мати реєстратор розрахункових операцій, проте у разі допущення помилок та порушень, пов'язаних із ним, фінансові санкції не застосовувались. З 01 жовтня 2023 року такі штрафи було поновлено, однак зменшено розмір штрафних санкцій (25 % та 50 % вартості товару замість 100 % та 150 %, відповідно)

до закінчення воєнного стану, але не довше, ніж до 01 серпня 2025 року;

– під час дії воєнного стану передача коштів бізнесом на добровільній основі на користь ЗСУ, чи надання певних необхідних товарів/послуг, не оподатковуватимуться податком на додану вартість (ПДВ), а також акцизним податком;

– об'єкт оподаткування не збільшуватимуть операції щодо передачі юридичними особами коштів чи певних засобів/предметів/послуг, необхідних для ЗСУ (перелік визначений Кабінетом Міністрів України, ЗСУ, Національною гвардією України, СБУ, тощо);

– звільнено від оподаткування пальне, яке могло бути добровільно передане військовим, примусово вилучено на потреби держави чи ЗСУ;

– звільнено від оподаткування майно, яке було примусового вилучено для потреб держави;

– звільнено від ПДВ та мита ввезення товарів оборонного призначення (каска, бронежилети, шоломи, тощо);

– надано право на податкову знижку у розмірі 16 %, на відміну від попередніх 4 % на здійснення пожертви неприбутковим організаціям.

Отже, із вище викладеного випливає, що розглянута сфера оподаткування під впливом нинішніх реалій життя, пов'язаних із війною, зазнала сильних змін, проте їй вдалося адаптуватися до сучасних умов, вводячи певні пільги, послаблення стосовно платників податків, які дозволять

підтримувати економіку України на плаву протягом настільки важкого часу для суспільства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гембарська Н. Є. Зміни оподаткування в умовах воєнного стану / Н. Є. Гембарська, Х. П. Данилків // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Вдосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки, сільських територій та країн V-4». – 2022. – С. 29-32.

2. Князькова В. Я. Особливості оподаткування бізнесу в Україні в умовах воєнного часу / В.Я. Князькова, В.І. Криленко, О.В. Рудінська // Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції “Modern research in world science” (Львів, 29-31 січня 2023 р.) SPC “Sci-conf.com.ua”, 2023. – С. 1273-1277.

3. Стояненко І. В. Особливості оподаткування бізнесу в Україні в умовах воєнного стану / І. В. Стояненко, Н. В. Грабовська // Збірник тез 19 інтернаціональної наукової та практичної конференції «Modern problems in science», Ванкувер, Канада, 2022. – С. 200-203.

4. Чернюк Т. В. Системи оподаткування в умовах війни: правовий та фінансовий аспекти / Т.В. Чернюк, Л.В. Юрчишена // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. – 2022. Вип. 14. – Т.2.– С. 258-262.

Пономарьова Н.А.,

кандидат економічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Олексюк Ю.О.,

здобувачка освіти

(м.Хмельницький)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У сучасному світі цифрові технології проникають в усі сфери життя, і бухгалтерський облік не є винятком. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку стає все більш актуальною, адже вона може значно підвищити його ефективність, точність і прозорість. На сьогодні керівникам організацій часто доводиться приймати рішення в умовах невизначеності й ризику, що змушує їх постійно тримати під контролем різні аспекти фінансово-господарської діяльності. Коректно оброблена й систематизована інформація є певною мірою гарантією ефективного управління виробництвом. Навпаки, відсутність достовірних даних може призвести до невірної управлінської рішення і, як наслідок, до серйозних збитків.

Для отримання своєчасної інформації необхідно організувати таку систему збору, обробки та передачі документів, яка б забезпечила прискорення документообігу. Хмара – ідеальне місце для таких цілей.

Суть концепції хмарних обчислень полягає в наданні кінцевим користувачам віддаленого динамічного доступу до послуг, обчислювальних ресурсів і додатків (включаючи операційні системи й інфраструктуру) через Інтернет.

Хмарні технології (англ. Cloud Computing) – комплекс взаємопов'язаних технологій обробки даних, в якій комп'ютерні ресурси і потужності надаються користувачеві як Інтернет-сервіс. Інформація в рамках «хмарної» обробки даних постійно зберігається на серверах в Інтернет і тимчасово кешується на клієнтській стороні, зокрема, на персональних комп'ютерах, ноутбуках, смартфонах тощо. Технології «хмарних» обчислень націлені на забезпечення можливості роботи з файлами на кількох пристроях: їх редагування без перенесення з одного пристрою на інший, без необхідності піклуватися про сумісність програмного забезпечення; забезпечення можливості групової роботи з файлами; вирішення проблеми обмеженого об'єму жорсткого диска комп'ютера або флешкарти та технічних обмежень пристроїв для здійснення відповідних обчислень. Тобто, «хмарні» технології уособлюють концепцію надання ІТ-ресурсів у вигляді послуг [1 ст. 43].

«Хмарні» обчислення поділяють на декілька основних категорій за типами надаваних послуг [2 ст. 42]:

–IaaS (Infrastructure as a Service) – надання комп'ютерної інфраструктури у формі віртуалізації як послуги;

- PaaS (Platform as a Service) – надання інтегрованої платформи для розробки, тестування, розгортання й підтримки веб-додатків як послуги;
- SaaS (Software as a service) – бізнес-модель продажу програмного забезпечення, при якій постачальник розробляє веб-додаток і самостійно управляє ним, надаючи замовникам доступ до програмного забезпечення через Інтернет.

В Україні однією з перешкод використання «хмарних» сервісів є недовіра до них. Проте серед широко ряду переваг можна зазначити: швидкість обробки даних, можливість зберігати велику кількість даних, віддалений доступ та скорочення витрат на обладнання.

Ще одним сучасним рішенням для полегшення процесу бухгалтерського обліку є технологія блокчейн – це децентралізована база даних, яка дає змогу перевіряти і передавати інформацію в режимі реального часу. При цьому учасники такої мережі мають різний рівень доступу до інформації [3].

У дослівному перекладі блокчейн – це безперервний ланцюжок блоків. У ньому містяться всі записи про різноманітні угоди. На відміну від звичайних баз даних, змінити або видалити ці записи не можна, можна тільки додати нові [4].

Блокчейн ще називають технологією розподілених реєстрів, тому що весь ланцюжок угод і актуальний список власників зберігають на своїх комп'ютерах безліч незалежних

користувачів. Навіть якщо один або кілька комп'ютерів дадуть збій, інформація не зникне.

Використання даної технології у процесі ведення бухгалтерського обліку скорочує час на здійснення різного роду операцій. Якщо її поступово інтегрувати в діяльність, то аудит стане повністю автоматизованим.

До обліку можуть застосовуватися такі принципи блокчейну [5]:

- принцип прозорості (в блокчейні зберігаються дані про всі проведені операції за всю історію створення системи);
- принцип стабільності (відсутня можливість видалити або замінити інформацію минулим числом, можна тільки здійснити нову угоду);
- принцип незалежності (інформація зберігається не на одному центральному сервері, а на безлічі комп'ютерів учасників мережі).

Нова технологія дасть змогу ефективно боротися з шахрайством і значно розширить можливість регулюючих органів відстежувати діяльність організації, зробить облік прозорим, дасть змогу вести його в реальному часі. Ухилення від сплати податків буде легко виявлятися й стане просто неможливим, якщо всі угоди й транзакції будуть цифровізовані. Ця мережа протоколюватиме всі дії сторін і не дасть можливості створення тіньових схем.

Сучасні технології, такі як хмарні обчислення та блокчейн, мають значний потенціал, щоб змінити звичні процеси бухгалтерського обліку, адже мають значну кількість переваг серед яких швидка обробка даних, віддалений доступ,

зберігання великої кількості інформації, стабільність, прозорий облік тощо. Водночас, цифрова технологія не позбавлена недоліків. У багатьох блокчейн-платформах є ймовірність помилок, які хакери можуть використовувати для досягнення своїх цілей. Також залишається проблема завеликої вартості. Слід відзначити і особливості нормативного регулювання в галузі бухгалтерського обліку. Нині все ще існує дуже багато спірних моментів у законодавстві. Саме неоднозначність нормативної бази може бути перешкодою для впровадження [4].

Список використаних джерел та літератури:

1. Кузуб В. М. Розвиток «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів / В. М. Кузуб // Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет - конференції, м. Херсон, 22 жовт. 2020 р. Херсон, 2020. – С. 43–45.

2. Любимов М. О. Можливості, загрози та перспективи використання «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку / М. О. Любимов, В. А. Кулик // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2019. – № 2 (93). – С. 40 - 46.

3. Бабінська С. Я. Технологія блокчейн в аудиті: сучасний стан та перспективи застосування. / С. Я. Бабінська // Економіка та суспільство. – 2022. - № 36. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-26>.

4. Ілляшенко К. В. Перспективи застосування технології блокчейн в бухгалтерському обліку / К. В. Ілляшенко // Інфраструктура ринку: науково-практичний журнал. – 2020. - № 40. – С. 198–202. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/10377>.

5. Прохоров М. В. Як блокчейн змінить бухгалтерію / М. В. Прохоров // Бухгалтер & Закон. – 2019. - № 47–48. URL: http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ012012

Рижа Т.В.,

кандидат економічних наук, доцент

(м. Хмельницький)

Музика В.О.,

магістрант

(м. Київ)

ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Форми реалізації права комунальної власності полягають у виконанні та дотриманні правових норм, які регулюють діяльність суб'єктів цих правовідносин. Як підкреслює Сафончик О. І. [6], завдання реалізації права полягає у втіленні у життя вимог норм права та ефективно і повно реалізувати можливості, які надає право.

У статті 143 Конституції України передбачено, що “територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, що створюються ними, керують майном, яке перебуває у комунальній власності” [1]. Отже, визначено два способи реалізації повноважень територіальної громади – суб'єкта права комунальної власності: безпосереднє керування майном; через створювані суспільством органи.

Відсутність будь-яких законодавчих механізмів забезпечення права територіальної громади на безпосереднє управління майном є великим та вкрай негативним недоліком

українського законодавства. Такий законодавчий вакуум припускає фактичну заміну понять: не територіальна громада є фактичним власником комунального майна, а органи чи конкретні посадові особи, які, покладаючись на широкі повноваження, визначені Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” [3], є реальними власниками. Де-юре – територіальна громада, де-факто – органи місцевого самоврядування та їх посадові особи.

Сьогодні в Україні лише відбувається налагодження державно-приватного партнерства і поруч із ним починає своє становлення складне, порівняно з орендою, відчуженням, форма управління майном комунальної та спільної власності територіальних громад, на підставі концесійного договору[2].

Концесія є прогресивною формою державно-приватного партнерства, коли йдеться про управління комунальною власністю.

Концесія – це форма договору про передачу в користування комплексу виключних прав, що належать правовласнику. Передача в концесію здійснюється на відплатній основі на певний термін [2].

У класичному розумінні концесійна модель передбачає участь приватного партнера в проектуванні, будівництві та експлуатації того чи іншого об’єкта, при цьому інвестиції повертаються повністю за рахунок плати населення під час надання послуг.

Популярність такої форми взаємодії держави та бізнесу зумовлена тим, що публічний партнер

(муніципалітет) передає свої зобов'язання щодо забезпечення населення комунальними, медичними, освітніми та іншими послугами та пов'язані з цим витрати на модернізацію та поточне утримання об'єктів на плечі приватного інвестора [6].

Ще однією формою реалізації права комунальної власності є “створення комунальних підприємств та установ, участь органів місцевого самоврядування у господарських товариствах регламентована законом, за нормами якого до компетенції сільських, селищних, міських рад належить питання про створення, ліквідацію, реорганізацію та перепрофілювання підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідної територіальної громади” [3].

Оренду комунального майна також можна віднести до форм реалізації права комунальної власності, що передбачає “передачу, на платній основі, об'єктів комунальної власності у тимчасове користування” [4]. Зазначені цивільно-правові відносини врегульовані законодавством України.

Договір оренди нерухомого майна є чи не найпоширенішим договором у процесі управління державним та комунальним майном. Першочергова роль оренди пояснюється здатністю даної угоди задовольнити широкі потреби учасників громадянського обороту. Оренда об'єктів державної та комунальної власності є сучасною формою економічних відносин між державою та її органами, з одного боку, та великою групою суб'єктів господарювання, громадянами та громадськими організаціями, з іншого [4].

Оренда є правом тимчасового та на певних умовах користування чужим майном за певну плату [4]. Однак на практиці орендні відносини являють собою дуже складну конструкцію і є дієвим інструментом підвищення зацікавленості власника, орендаря та інвестора в покращенні об'єкта нерухомості. Саме тому – це гнучкий та ефективний інструмент управління об'єктами державної власності. Розвиток оренди створює значний потенціал для збільшення неподаткових надходжень.

Наступною формою реалізації права комунальної власності виступає “передача об'єктів у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст або їх спільну власність”. Процес передачі майна у комунальну власність, регламентований Законом України “Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності”, яким визначено: “основні засади передачі об'єкту права державної власності у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст чи спільну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, а також об'єктів права комунальної власності у державну власність безкоштовно або шляхом обміну та регулює відносини, пов'язані з такою передачею” [5].

Разом з тим, дія Закону України “Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності” [5] поширюється на об'єкти права державної та комунальної власності.

Сьогодні на етапі перетворення відносин власності оренда є одним із основних способів використання майна як державної (комунальної), так і приватної форм власності.

Перспективним напрямом розвитку орендних відносин є різноманіття форм їх проявів, як-от фінансова оренда, концесія, прокат, концесійний договір, договір управління комунальним майном, тощо. Усі ці форми активно використовують в управлінні комунальним майном незалежно від виду власності та у реалізації права комунальної власності.

Форми реалізації права комунальної власності найбільш ефективні в їх єдності. Ігнорування хоча б однієї форми неминуче призводить до негативних явищ на практиці. Тому перед муніципалітетом стоїть завдання комплексного розвитку відносин власності муніципальних утворень з метою забезпечення економічного зростання та відтворення територіальної соціально-економічної системи.

Список використаних джерел та літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.03.2024р.).
2. Про концесію: Закон України від 3.10.2019 року № 155-ІХ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#n210>(дата звернення: 16.03.2024р.).
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР зі змінами та

доповненнями [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97> (дата звернення: 15.03.2024 р.)

4. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 03.10.2019 р. № 157-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text> (дата звернення: 15.03.2024 р.)

5. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 р. № 147/98-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147/98-вр#Text> (дата звернення: 16.03.2024 р.)

6. Сафончик О. І. Окремі аспекти здійснення права комунальної власності за цивільним законодавством України. Держава та регіони, 2023. – № 3(81). – С. 249 – 253. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2023/40.pdf (дата звернення: 15.03.2024 р.)

Рудюк Г.К.,
старший викладач
(м. Хмельницький)
Лозова В.С.,
магістрантка
(м. Київ)

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Сільське господарство, як галузь матеріального виробництва, має свої особливості, які визначаються впливом природних та соціальних факторів. Природні чинники впливають на виробничий цикл, який у сільському господарстві значно довший, ніж у інших промислових галузях. Вплив соціальних чинників виявляється у різних формах власності у сільському господарстві.

Умови війни завжди мають серйозні наслідки для різних сфер життя суспільства, і сільське господарство не є винятком.

Аграрні підприємства, які, зазвичай, залежать від стабільного економічного середовища та вільного руху товарів, стикаються з різними викликами та проблемами.

Війна в Україні суттєво вплинула на діяльність таких підприємств. Майже 90 відсотків сільськогосподарських підприємств, які займаються рослинництвом, повідомили про

зменшення доходів, а понад 60 відсотків із них зафіксували значне або різке зменшення. [3]

Імовірність зниження доходів значно зростає для сільськогосподарських підприємств, які працюють у прифронтових областях, та тих областях, коли сільськогосподарські підприємства мають труднощі з доступом до сільськогосподарських ресурсів. Майже половина усіх сільськогосподарських підприємств через війну змінили свої господарські напрямки.

Загальні збитки та збитки для сегмента українських сільськогосподарських підприємств становлять 3,85 млрд доларів США за перший рік війни, у тому числі 2,71 млрд доларів США у рослинництві та 1,13 млрд доларів США у тваринницькому секторі. [1]

Сьогодні аграрні підприємства України перебувають в складних умовах для виробництва сільськогосподарської продукції. Проаналізувавши діяльність аграрних підприємств, що розміщені не в районах активних військових дій, можна сформулювати такі економічні наслідки їх діяльності, а саме: збільшення вартості виробництва, зниження доступності ресурсів, зниження попиту та експорту, руйнування інфраструктури, зростання ризиків безпеки тощо. Прокоментуємо деякі з них.

Війна призвела до збільшення вартості виробництва через підвищення цін на енергію, добрива та інші сировинні матеріали, які вони використовують. Зростання цін на пальне також вплинуло на збільшення витрати на транспортування сільськогосподарської продукції. Це позначилося на

загальній прибутковості підприємств та їх конкурентоспроможності на ринку.

Наслідки війни позначилися і на доступності ресурсів, таких як людські ресурси, вода та земля. Адже, на аграрних підприємствах переважно працюють чоловіки призовного віку, а їх мобілізують для потреб армії і тому такі підприємства зараз мають велику нестачу робочої сили. Також війна заставила людей покидати свої домівки та переміщуватися до інших міст проживання та за кордон, це також призвело до дефіциту робочої сили у сільському господарстві. Перебої з світлом призводять до переривів подачі воли, що негативно впливає на тепличне господарство та інше використання. Багато територій окуповані, багато знаходяться в прифронтових зонах, багато заміновано, що унеможливорює їх використання для виробничих цілей.

Війна призвела і до зниження попиту на сільськогосподарські продукти через зменшення покупної спроможності населення та зміни у виробничих та споживчих звичках. Крім того, геополітичні напруження призвели до обмежень у міжнародній торгівлі, що значно вплинуло на можливості експорту аграрних підприємств.

Також війна призвела до руйнування сільськогосподарської інфраструктури, такої як дороги, зерносховища та системи поливу. Це, в свою чергу, потягнуло зниження врожаїв та збільшення втрат під час збирання та транспортування сільськогосподарської продукції.

Війна створила додаткові ризики безпеки для аграрних підприємств через можливість військових дій у зоні їх діяльності.

Загалом, економічні наслідки війни є значними для аграрних підприємств. Тому вони повинні адаптуватися до теперішніх умов для забезпечення виживання та успішності діяльності.

Які ж виклики для фінансової стабільності аграрних підприємств створюють воєнні конфлікти? До таких викликів можна віднести: збільшення витрат на безпеку, обмеження виробництва та постачання, збільшення ризиків, нестабільність економічного середовища та інші.

Щодо збільшення витрат на безпеку, то війна, зазвичай, несе в собі небезпеку в плані руйнування майна, знищення інфраструктури, енергетичних об'єктів, людського життя тощо. Тому аграрні підприємства для зниження ризиків значно збільшують витрати на безпеку своєї діяльності. Вони змушені збільшувати витрати на охорону майна, забезпечення безпеки працівників та захист від можливих загроз.

Воєнний конфлікт призводить до обмеження виробництва та постачання. Адже значно обмежується рух товарно-матеріальних цінностей та робочої сили. Це призводить до скорочення виробництва та складних умов для постачання сільськогосподарської продукції на ринок.

Також війна спричинила економічну нестабільність, таку як інфляція та девальвація валюти. Це впливає на вартість виробництва, ціни на продукцію та споживчі звички.

За даними опитування аграрних підприємств, яке проводила Міжнародна маркетингова групи, за підтримки організації Help – Hilfe zur Selbsthilfe в Україні та у співпраці з Українською Радою Бізнесу, було підведено підсумок, що «найбільших втрат аграрні підприємства зазнають:

1) через руйнування виробничих потужностей – енергетика, житлово-комунальна сфера, транспорт, металургія, нафтопереробна промисловість, підприємства ОПК;

2) внаслідок фактичної зупинки інвестиційних проєктів через надвисокі інвестиційні ризики - будівництво, машинобудування;

3) внаслідок скорочення попиту населення, яке опиняється в окупації, в зоні активних воєнних дій або вимушено покинуло Україну (лише через міграцію 3-5 млн громадян за межі країни недосформовано приблизно 10-15% попиту), скоротилася економічна активність у сфері послуг та окремих видах промислової діяльності;

4) через зруйновану транспортну інфраструктуру, частково заблоковані порти, запроваджені обмеження на транскордонні валютні платежі - протягом 9 місяців війни втрачено понад 30% експорту;

5) через звуження спектру вітчизняних товарів, дефіцит імпорту енергоресурсів, дефіцит торгового балансу, настрої населення - посилюється тиск на інфляцію та валютний курс» [2]

Які ж можливості для аграрних підприємств створюють воєнні конфлікти?

До них можна віднести: диверсифікацію ринків, ефективне управління ризиками, інновації та технологічний прогрес, залучення державної підтримки, тощо.

Що стосується диверсифікації ринків, то розширення ринків збуту може допомогти зменшити вплив війни на фінансові результати. Розвиток нових експортних ринків та розширення асортименту продукції також може зробити аграрні підприємства менш залежними від внутрішніх ринків,

Аграрні підприємства повинні активно управляти ризиками, пов'язаними з військовим конфліктом. Це може включати створення надійних систем безпеки, укладання страхових полісів та розробку планів надзвичайних ситуацій.

Впровадження новітніх технологій та інноваційних підходів може допомогти аграрним підприємствам збільшити ефективність та знизити витрати в умовах воєнного конфлікту.

Уряд може надавати підтримку аграрному сектору в умовах війни через різноманітні заходи, такі як фінансові стимули, гранти та пільгові кредитні умови.

У підсумку, воєнний конфлікт представляє значні виклики для фінансової діяльності аграрних підприємств, але також відкриває можливості для розвитку та інновацій. Ефективне управління ризиками та пошук нових стратегій можуть допомогти аграрним підприємствам протистояти цим викликам і забезпечити їхню стійкість у складних умовах воєнного конфлікту.

Список використаних джерел та літератури:

1. Аналіз даних держстату. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://visitukraine.today/uk/blog>.
2. Вплив війни на стан аграрної галузі в Україні / Українська рада бізнесу. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://economics.org.ua/images>.
3. Реалії сільського господарства під час війни. Головне управління Держпродспоживслужби в Хмельницькій області. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://consumerhm.gov.ua/3536-realiji->

Семенчук С.О.,

кандидат економічних наук, доцент

(м. Хмельницький)

Мацьков С.Р.,

здобувач освіти

(м. Хмельницький)

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Індустрія гостинності є однією із найшвидше зростаючих галузей сфери послуг. Готельний бізнес надзвичайно багатогранний та складний в управлінні. У сучасних умовах для успішної роботи готельного підприємства необхідні нові рішення та технології. Саме моніторинг фінансово-економічних процесів має стати інструментом у системі управління підприємством, що дозволяє більш якісно оцінювати результати його діяльності та приймати відповідні управлінські рішення [1].

Основною метою моніторингу фінансово-економічних процесів є визначення можливості вирішення поточних і перспективних завдань розвитку готельного підприємства на основі використання внутрішніх фінансових резервів і джерел економічного зростання [2].

Моніторинг фінансово-економічних процесів дає змогу своєчасно виявити резерви фінансових можливостей, спрогнозувати та оцінити всі можливі ризики, вибрати

найбільш оптимальний сценарій розвитку підприємства. Важливе значення при проведенні моніторингу фінансово-економічних процесів на готельних підприємствах має своєчасне виявлення та вирішення фінансових проблем [2].

Моніторинг фінансово-економічних процесів дозволяє не тільки відслідковувати та оцінювати поточний фінансовий стан підприємства, але й здійснювати коригування по затвердженим нормативним показникам.

До ключових напрямків моніторингу фінансово-економічних процесів готельного підприємства слід віднести [3]:

- моніторинг інформації, отриманої шляхом аналізу зовнішнього середовища;
- фінансовий моніторинг як засіб оцінки ефективності діяльності;
- моніторинг наданих послуг та їх якості, як засіб оцінки внутрішнього середовища та ефективності діяльності;
- інвестиційний моніторинг як оцінка ефективності інвестиційних проектів;
- проведення експрес-діагностики фінансово-економічних процесів.

Система моніторингу фінансово-економічних процесів готельного підприємства безпосередньо залежить від структури підприємства, категорії, обсягу послуг, що надаються, а також стратегічних цілей і завдань [3].

Особливий вплив на фінансовий стан готельного підприємства має зовнішнє середовище. Тому при моніторингу необхідно оцінити ступінь впливу кожного з

його суттєвих факторів і класифікувати їх при розробці фінансової політики, встановлюючи чіткі пріоритети щодо виконання запланованих заходів та щодо їх фінансування. При складанні переліку заходів на наступний фінансовий рік необхідно враховувати проблеми, які існують у фінансовому забезпеченні готелю [1].

При здійсненні моніторингу фінансово-економічних процесів готельного підприємства доцільно використовувати експрес-аналіз фінансового стану підприємства. Особливістю даного виду аналізу є обов'язкове застосування коефіцієнтного методу, який полягає в розрахунку невеликої кількості базових фінансових коефіцієнтів, які дають змогу отримати найбільш повну та точну картину фінансово-економічних процесів підприємства та показують на скільки ефективна його діяльність [2].

Результати, отримані в рамках моніторингу, використовуються як самим підприємством, так і зовнішніми учасниками ринку і залежать від досягнутого рівня фінансово-господарської діяльності готельного підприємства.

Основні проблеми, які виникають і враховуються при моніторингу фінансово-економічних процесів готельного підприємства, полягають у визначенні напрямку його розвитку; визначенні проблемних місць і ступеня їх впливу на фінансовий стан; виявленні резервів, які можуть бути використані для його покращення; виборі методики, на основі якої здійснюється розрахунок та інтерпретація результатів аналізу [3].

Практика показує, що лише ті підприємства, на яких побудована повна система моніторингу мають стабільні темпи зростання, сталі фінансові показники та високий рівень конкурентоспроможності. І навпаки, у більшості випадків безпосередньою причиною низької конкурентоспроможності, проблем, збитків і втрат є або відсутність, або нездатність менеджерів здійснювати грамотний і повноцінний моніторинг. Тому організація моніторингу на підприємстві має відповідати таким вимогам, як: науковість, своєчасність, точність, обґрунтованість, чіткий розподіл обов'язків і робіт з проведення моніторингу між окремими виконавцями та структурними підрозділами підприємства.

Отже, моніторинг фінансово-економічних процесів готельного підприємства – це система, спрямована на отримання інформації про його фінансово-економічний стан з метою прийняття виважених управлінських рішень. При цьому важливо, щоб ця інформація в системі моніторингу постійно оновлювалася.

Список використаних джерел та літератури:

1. Організація готельно-ресторанної справи : наук.-допом. бібліогр. покажч. / [упоряд. О. В. Олабоді, Т. П. Фесун] ; Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка. – Київ, 2021. – 213 с.
2. Фінансовий моніторинг: навч. посіб. / кол. уклад. за заг. ред. Е.О. Юрія. Чернівці: Нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 296 с. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://archer.chnu.edu.ua>(дата звернення:
01.03.2024р.).

3. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю.,
Мартінова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків:
Нац. техн. ун-т “Харків. політехн. ін-т”. 2024. –185 с.

Семенчук С.О.,
кандидат історичних наук, доцент
(м. Хмельницький)
Месропян Д.Г.,
здобувач освіти
(м. Хмельницький)

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Важливість розвитку туризму для національної і регіональної економіки визначає його державне регулювання. Законодавча основа державного регулювання туристської діяльності складається з Закону України “Про туризм” [1], а також інших нормативно-правових актів України.

Специфіка туристського бізнесу полягає у комплектації туристського продукту з різних видів сервісу – транспорту, харчування, розміщення, консульських служб тощо. Звідси велика кількість правових і нормативних документів, що регулюють туристську діяльність. Наприклад, адміністративним законодавством регламентується питання одержання в’їздних віз, валютним законодавством – форма розрахунків, митним – порядок пропуску через кордон декларуючих товарів. Є нормативні акти Держстандарту про сертифікацію туристських послуг, акти державних антимонопольних органів про застосування до туристських послуг законодавства в сфері захисту прав споживачів тощо.

Закон України “Про захист прав споживачів” [2] визначає права споживача на безпеку послуг, на одержання необхідної інформації, гарантії та відповідальності постачальника послуг тощо.

На основі такої різноманітної законодавчої бази Україна проводить державну туристську політику, основними принципами якої є: створення сприятливих умов для розвитку туристської діяльності в країні; визначення і підтримка пріоритетних напрямків туристської діяльності; здійснення підтримки і захист українських туристів та туроператорів.

Одна з головних цілей державного регулювання туристської діяльності є забезпечення права громадян на відпочинок та захист прав українських громадян за кордоном та в межах України [3].

Важливою метою державного регулювання туристської діяльності є охорона навколишнього природного середовища. Підприємництво в сфері туризму пов'язане з використанням природних рекреаційних туристських ресурсів у вигляді лікувально-оздоровчих місцевостей, земель, лісів, водних ресурсів, природних заповідників, національних парків, курортів тощо. Оскільки природні ресурси знаходяться у державній власності, то в умовах змішаної економіки їх використання в сфері туризму ґрунтується на орендних відносинах, що підсилює роль держави.

Охорона навколишнього середовища має здійснюватися таким чином, щоб у ході туристської діяльності створювалися умови для виховання культури,

збереження культурної та історичної спадщини українського народу.

Держава сприяє розвитку туристської діяльності підготовкою кадрів для організації туризму в Україні, забезпеченням картографічною продукцією всіх бажаючих подорожувати, організацією наукових досліджень в сфері туристської індустрії.

За підтримки держави українські туристи, туроператори, туристські агенти та їхні об'єднання беруть участь у міжнародних туристських програмах.

Відповідно до законодавства, з метою просування туристського продукту на світовому ринку орган виконавчої влади в сфері туризму створює представництва за межами України. Правовою основою міжнародного співробітництва в сфері туризму слугують міжнародні договори України [4].

Державний механізм управління туристською діяльністю передбачає виважену систему прийомів, важелів та методів впливу державних органів влади на діяльність усіх об'єктів туристського ринку.

Концептуальні завдання державного регулювання туристичного бізнесу полягають у наступному: розроблення національної концепції туризму; сприяння розвитку туризму, що забезпечує відтворення та охорону природних і культурних ресурсів країни; створення умов для формування адресного туризму соціально незахищених верств населення; створення можливостей для погодженого розвитку всіх численних елементів сектора туризму; оптимальне поєднання політичних, економічних, екологічних, соціальних вигод від

туризму; оцінювання можливостей розміщення, вибору типів і ступеня розвитку визнаних об'єктів, послуг та інфраструктури в туристичному секторі; забезпечення орієнтирів для постійного контролю за ходом і напрямками розвитку туризму в країні.

Для створення індустрії туризму сучасного рівня необхідно залучати матеріальні та фінансові ресурси у вигляді інвестицій.

Формування туристської індустрії в Україні має бути орієнтоване на створення нових робочих місць, збільшення доходів держави і українських громадян, збереження та раціональне використання туристських об'єктів, встановлення та зміцнення міжнародних контактів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 08.01.2024 р.).
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення: 08.01.2024 р.).
3. Брусільцева Г. М. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник / Г. М. Брусільцева, О. Г. Зима. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця,

2019. – 214 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://repository.hneu.edu.ua/> (дата звернення: 08.01.2024 р.).

4. Король О.Д., Скутар Т.Д., Аніпко Н.П., Руденко
О.В. Правове регулювання туристичної діяльності: навч.
посіб. П-685 Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича.
2022. – 232 с.

Соляр І. Я.,

доктор історичних наук, професор

(м.Львів)

Муравський О. І.,

кандидат історичних наук, старший науковий

співробітник

(м.Львів)

ВТРАТИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ВІД ТИМЧАОСОВОЇ ОКУПАЦІЇ РОСІЄЮ СХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014–2015 рр.)

Російсько-українська війна, започаткована у 2014 р., завдала значних втрат економіці України, що за задумом агресора у кінцевому результаті мало б привести до «дезінтеграції української державності» [1, с. 8], а також «посилення впливу і контролю Р[осійської] Ф[едерації] над процесами на континенті...» [1, с. 8]. Вагомою втратою нашої держави, якщо розглядати економічну сферу, була втрата контролю над окремими територіями у східних областях України (збитки оцінювалися експертами у бл. 50 млрд доларів (2014 – 2018 рр.)) [2]. Проте, «справжні втрати є набагато вищими, адже в цій оцінці не враховано втрати активів, що були зруйновані або зараз знаходяться на непідконтрольній Україні території, а також вплив економічної кризи, викликаной військовою агресією РФ» [3].

Згідно з підрахунками Кабінету Міністрів України війна, започаткована Росією проти нашої держави у 2014 р., знищила 20% економічного потенціалу України (включно з орієнтовними доходами та валютними надходженнями) [4]. За перші роки російсько-української війни тільки втрати українського експорту через тимчасову окупацію територій Донбасу та Криму становили 12,9 млрд доларів за загальних втрат експорту до 25,2 млрд доларів [5].

Агресор цілеспрямовано знищував економічний потенціал тимчасово окупованих територій (пошкодження / вивезення із захоплених територій майна фізичних і юридичних осіб (в т.ч. державного), демонтаж економічної інфраструктури, руйнація та розкрадання виробничих основних фондів тощо) [6, с. 53].

Станом на 1 вересня 2014 р. у Донецькій та Луганській областях було пошкоджено або зруйновано 217 об'єктів освіти, 45 – охорони здоров'я, 51 – культурного і спортивного призначення, 81 адміністративну будівлю, 14 об'єктів торгівлі та 132 промислових об'єкти на загальну суму 4 млрд 788 млн гривень. Без житла залишилось понад 710 тис осіб. У Донецькій області зруйновано та пошкоджено близько 4740 житлових будинків, у Луганській області – понад 690. Відновлення об'єктів житлового фонду, за попередніми оцінками фахівців міністерства, потребуватиме близько 1 млрд 750 млн грн [7].

Згідно з інформацією Міненерговугілля України внаслідок бойових дій пошкоджень різного ступеню завдано об'єктам інфраструктури (будівлі, комунікації) усіх ТЕС

Донбаської енергосистеми. До складу Донбаської енергосистеми входять: Старобешівська ТЕС; Слов'янська ТЕС; Курахівська ТЕС; Зуївська ТЕС; Луганська ТЕС; Вуглегірська ТЕС; Миронівська ТЕС [7]. Попередня орієнтовна вартість аварійно-відновлюваних робіт на пошкоджених об'єктах електроенергетики складає 693 млн грн [7].

НАК «Нафтогаз України» повідомляло, що станом на 12 серпня 2014 р. пошкоджено майже 1000 розподільчих газопроводів (767 – низького, 158 – середнього та 54 – високого тиску), зруйновано (демонтовано) 1,4 км газопроводів, один газонаповнювальний пункт, відновлення потребують 53 газорозподільні пункти та біля 200 шафових газорозподільних пунктів газопостачальних компаній, зупинено експлуатацію 5 АЗС та 4 АГНКС, викрадено 60 одиниць автотранспортної та спеціальної техніки, 11 пошкоджено. За оцінками спеціалістів компанії, проведення аварійно-відновлюваних робіт об'єктів газопостачання потребуватиме близько 500 млн грн [7].

З-поміж 93 шахт регіону, що були підпорядковані Міненерговугілля, 24 працювали у звичному режимі, 58 – у режимі життєзабезпечення (вентиляція та водовідведення), 11 – були повністю знеструмленими. Збитки пов'язані з припиненням електропостачання шахт, їх затопленням, втратою майна і обладнання, затопленням прилеглих територій, а також забрудненням підземних вод та питної води у всьому вугільному басейні сьогодні достеменно оцінити неможливо [7].

На тимчасово окупованій території опинилася й значна кількість металургійних та коксохімічних підприємств Донецької та Луганської областей (ПАТ «Єнакієвський металургійний завод» («ЄМЗ») (з Макіївською філією), ПАТ «Алчевський металургійний комбінат» («АМК»), ПрАТ «Донецьксталь» – металургійний завод» («Донецьксталь»), ПАТ «Донецький металопрокатний завод» («ДМПЗ»), ПрАТ «Донецький електрометалургійний завод» («ДЕМЗ»), ПАТ «Харцизький трубний завод» («ХТЗ»), ПАТ «Стахановський завод феросплавів» («СЗФ»), ПАТ «Ясинівський коксохімічний завод» («ЯКХЗ»), ПрАТ «Макіївкокс», ПрАТ «Єнакієвський коксохіміпром» («ЄКХП»), ПАТ «Донецьккокс», ПАТ «Алчевський коксохімічний завод» («Алчевськкокс»)[7].

Таким чином, економічний потенціал тимчасово окупованого Росією регіону був зруйнований. «Окупант не має мети розвивати окуповану територію. Мета – грабувати окуповану територію», – констатували науковці. – Зараз на захопленій частині Донбасу економіки практично немає. І, за дописами людей, які там живуть, у соцмережах, навіть більшість харчових продуктів завезені з Росії: з Краснодарського краю, з Кубані. Тому економіка ОРДЛО повністю зруйнована, і ці утворення «ЛДНР» повністю фінансуються з Москви. Максимум, це напівконтрабандний продаж вугілля» [8]. Згідно з оцінками міжнародних експертів у Донецькій та Луганській областях на початку 2015 р. на непідконтрольних уряду територіях в цілому втрачено 5,9 % ВВП, в тому числі у промисловому

виробництві – 3,7 %, сільськогосподарському виробництві – 0,1 %, роздрібній торгівлі – 1,7%, будівництві – 0,3 % відповідно [9, с. 48]. Надалі економічні втрати України від тимчасової окупації її територій Росією тільки зростали – у 2021 р. вони становили 375 млрд грн без врахування вартості активів, а витрати на відновлення оцінювалися у понад 21 млрд доларів (584,6 млрд грн) [10].

Список використаних джерел та літератури:

1. Розумний М. Європі потрібен чіткий алгоритм колективного реагування на перші ознаки «гібридної» агресії. *«Гібридна» війна Росії – виклики і загрози для Європи*. Київ, 2016. С. 7–121.

2. Скільки Україна втратила через війну на Донбасі і скільки треба для його відновлення: названі суми. URL: <https://nua.in.ua/novosti/ukraina/skilki-ukra%20na-vtratila-cherez-vijnu-na-donbasi-i-skilki-treba-dlya-jogo-vidnovlennya-nazvani-sumi/>

3. Донбас через війну втратив близько 10% ВВП України за 5 років - дослідження. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/02/19/671217/>

4. Чорна книга Кремля. Війна Росії проти України. Лютий 2015. Втрати і збитки, які несе Україна внаслідок тимчасової окупації Російською Федерацією Криму та агресії, що триває в окремих районах Донецької і Луганської областей. URL: http://mf.gov.ua/mediafiles/files/misc/2015-02-20/Kremlin_Black_Book_February_2015.pdf

5. Український експорт через окупацію Донбасу та Криму втратив 12,9 млрд дол. – Мінекономрозвитку. URL: <https://tsn.ua/groshi/ukrayinskiy-eksport-cherez-okupaciyu-donbasu-ta-krimu-vtrativ-12-9-mlrd-dol-minekonomrozvitku-903848.html>

6. Базилук Я. Забезпечення економічної безпеки України в умовах гібридної війни. *Стратегічні пріоритети*. 2015. Вип. 3. С. 47–55.

7. Ціна війни: економічні і соціальні наслідки конфлікту на Донбасі. URL: <http://mediarnbo.org/2014/09/17/tsina-viyni-ekonomichni-i-sotsialni-naslidki-konfliktu-na-donbasi/>

8. Проаналізували втрати України через війну на Донбасі та витрати Росії. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-realii/30264799.html>

9. Полчанов А. Втрати української економіки від військового конфлікту. *Агросвіт*. 2017. Вип. 11. С. 40–46.

10. Міністр: Втрати від окупації територій Донбасу – 375 млрд, а витрати на відновлення перевищують 584 млрд. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/02/12/670966/>

Співак С. І.,
кандидат економічних наук, доцент
(м.Київ)

ВІДНОВЛЕННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Наша стратегічна мета - розвинутися в сильну країну з потужним промисловим сектором, розвинутим малим та середнім бізнесом, яка виробляє значну частину доданої вартості та приваблює трудові та фінансові ресурси у Європі. У зв'язку з війною та потребою у відновленні економіки, наша держава має забезпечити стійкість до викликів та ризиків, а також ефективно відновити економічний розвиток.

Основне завдання - уникнути того, щоб Україна стала сировинним придатком або постачальником дешевої робочої сили. Однак війна та з нею пов'язані економічні проблеми створюють значні перешкоди для досягнення цієї мети. Економічна активність у країні значно зменшилася під час війни, що призвело до збільшення ризиків для макроекономічної стабільності.

Необхідно подолати існуючі проблеми та обмеження, розширювати ефективні стратегії та практики підприємств для виходу з кризи й адаптації до нових умов. Головною метою економіки України після війни має стати створення бази реального сектора на сучасних технологічних засадах з новими методами та моделями для її відновлення. Це

передбачає структурну перебудову економіки з фокусом на розвиток переробних виробництв та використання передових європейських підходів у створенні та розподілі продукції й послуг. Основними факторами конкурентоспроможності будуть енергоефективність, стале виробництво, ефективна економіка й чисте виробництво.

Зміни внутрішніх резервів у джерело економічного зростання можливе лише при умові ефективного переорієнтування економічної політики, що включає монетарні, фіскальні та структурні аспекти, на завдання відновлення країни. Зміни мають бути спрямовані на активізацію інвестицій та підвищення ефективності використання наявних фінансових, працівничих та виробничих ресурсів. Національна економіка потребує:

- Зміцнення фіскальних заохочень для інвестиційної діяльності.
- Адаптація монетарної політики до економічних умов.
- Посилення фінансового посередництва через банківську систему.
- Розвиненої системи гарантій та страхування ризиків.

Урядові програми та ініціативи, спрямовані на підтримку та стабілізацію соціально-економічної ситуації у період воєнного стану, сприяють відновленню активності сфери бізнесу. Нова економічна стратегія, запроваджена в умовах воєнного конфлікту, включає такі основні заходи:

✓ Ініціатива щодо переведення підприємств на безпечні території.

✓ Впровадження нової податкової стратегії з метою зниження фіскального тиску на підприємства.

✓ Реалізація програм безвідсоткового кредитування для різних секторів бізнесу.

Були впроваджені нові програми, що передбачають відшкодування роботодавцям витрат на заробітну плату для працевлаштованих внутрішньо переміщених осіб, а також надання допомоги вимушеним переселенцям. Також, було введено компенсації для сімей, що надали притулок переселенцям, і забезпечено виплату всіх призначених субсидій, пільг та грошових соціальних допомог. Процедури отримання допомоги з безробіття та реєстрації безробітних в Державній службі зайнятості в умовах воєнного стану було спрощено.

Підвищення продуктивності економіки та конкурентоспроможності реального сектору сприятиме нагромадженню внутрішніх ресурсів та їх ефективному розподілу для подальших інвестиційних потреб у розвитку країни.

З метою зміцнення стійкості економіки та суспільства під час військового стану доцільно вдосконалити державну економічну політику за такими напрямками:

✚ Впровадження системи страхування підприємств від воєнно-політичних ризиків.

✚ Відновлення виробничих майданчиків експортерів.

✚ Розширення мережі транспортних маршрутів для забезпечення експорту та створення спеціальних економічних зон у регіонах.

✚ Відновлення кредитування з боку банків та надання цільової підтримки малим та середнім підприємствам [2, с. 87].

Економіку в Україні успішно відновлювати можливо лише за допомогою активного просування і розвитку сучасних технологій та створення сприятливих умов для їх впровадження. Також важливо забезпечити доступ до фінансування наукових досліджень та розробок.

Список використаних джерел та літератури:

1. Борщевський В., Куропась І., Микита О. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. Громадський простір. 2022. 13 квітня.

2. Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 2.

Цебень Р.Л.,

кандидат економічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Горбатюк І.Р.,

здобувачка освіти

(м.Хмельницький)

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ: ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ, ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ведення підприємницької діяльності в сучасних умовах характеризується наявністю значного числа ризиків, геополітичною та фінансово-економічною нестабільністю. Управлінський персонал підприємства вимушений вирішувати поточні та перспективні питання управління бізнесом, задовольняти зростаючі вимоги покупців, держави та інших заінтересованих осіб. Розвиток корпоративного управління, необхідність побудови нових моделей внутрішнього контролю на підприємстві актуалізували потребу побудови внутрішнього аудиту на підприємствах України.

На думку Ю.Слободяник «потреба у забезпеченні дотримання інтересів власника щодо збереження майна, попередження його розкрадання, підтвердження достовірності господарських операцій та їх відображення в бухгалтерському обліку обумовила появу і подальший розвиток внутрішнього аудиту як напряму практичної

діяльності. З розвитком промисловості, ускладненням господарської діяльності, утворенням великих суб'єктів господарювання і природних монополій підвищувався попит на фахівців, які могли б забезпечити виявлення помилок і маніпуляцій з документами і грошовими коштами всередині компанії [1, с.8].

«Сучасний розвиток внутрішнього аудиту пов'язується з галузевою спеціалізацією, розвиток бізнес-середовища, конкуренція, технологічні інновації обумовлюють нові виклики для розвитку внутрішнього аудиту. У таких умовах внутрішні аудитори, як найбільш кваліфіковані фахівці на підприємстві, здійснюють моніторинг операційної та стратегічної ефективності суб'єкта господарювання. Сучасні внутрішні аудитори мають бути готові перевірити і дати свій висновок щодо всіх без винятку процесів, включаючи системи управління, продуктивність, інформаційні системи, екологічні звіти, якість. Такий широкий спектр завдань вимагає від внутрішнього аудитора навичок аналітичного і критичного мислення, володіння сучасним інструментарієм аудиту» [1, с.12].

Інститут внутрішнього аудиту надає наступне визначення: «Внутрішній аудит – це незалежна, об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг, що має приносити користь організації та покращувати її діяльність» [48].

Мета внутрішнього аудиту на думку Ю.Слободяник «збереження та збільшення вартості підприємства шляхом

надання ризико-орієнтованих і об'єктивних аудиторських послуг, консультацій і професійної думки» [1, с.12].

Внутрішній аудит побудований на певних принципах. Переважна більшість авторів виділяють принципи незалежності, об'єктивності та компетентності (професійної компетентності). Але існують інші думки щодо необхідності поділу принципів аудиту на групи. Так, Р. Адамс, М. В. Райхман, М. Т. Білуха, В. П. Пантелєєв виділяють принципи незалежності, об'єктивності, конфіденційності, чесності, компетентності, професійної етики, високих технічних норм, добросовісності, старанності. Н. І. Дорош, В. І. Подольський, О. О. Савін, А. Д. Шеремет називають принципи аудиту етичними. Г. М. Давидов, М. Ф. Огійчук, І. Т. Новіков, І. І. Рагуліна, Б. Ф. Усач крім етичних виділяють ще й методологічні принципи, до яких відносять обов'язки перед суспільством, відкритість, організованість, неупередженість, планування.

О. А. Петрик «обґрунтовує виділення, крім етичних і методологічних, організаційних принципів аудиту, до яких відносить планування, документування, відповідальність за зроблений висновок, взаємодію аудиторів, залучення експертів, повне та об'єктивне інформування клієнтів, контроль якості роботи аудитора, договірні відносини, взаємодію з клієнтом у процесі перевірки, дотримання послідовності процесу аудиту тощо» [3].

В. В. Немченко і О. Ю. Редько «пропонують найдоречніший поділ принципів внутрішнього аудиту, який

дозволяє виокремити різні його аспекти, у тому числі як виду діяльності, розподіляючи їх на такі три основні групи [3]:

– принципи професійної етики – чесність, незалежність, об'єктивність, майстерність і компетентність, конфіденційність.

– методологічні принципи – робота, яку виконують інші аудитори, документація, планування, аудиторські свідчення, система обліку і внутрішній контроль, аудиторський висновок і складання звітності, матеріальність (суттєвість), принцип адекватності використання аудиторських процедур, відповідальність, поінформованість клієнта.

- Організаційні принципи – однаковості, системності, документального оформлення, попередження, регулярності, незалежності, відкритості.

Внутрішній аудит як вид контролю має свою специфіку, тому вчені вважають, що доречно принципи внутрішнього аудиту поділити на основоположні та методологічні. До основоположних принципів відносять незалежність, об'єктивність, системність, комплексність, компетентність, ефективність. До принципів професійної етики відносять чесність, об'єктивність, конфіденційність, професійна поведінка. До принципів організації – систематичність, оперативність, планування, збалансованість, документація, комунікація.

«Принцип незалежності є ключовим з точки зору сутності внутрішнього аудиту. Без забезпечення можливості дотримання цього принципу при функціонуванні органу внутрішнього аудиту втрачається сенс його діяльності. Утім

незалежність у внутрішньому аудиті є відносною. Пояснюється це тим, що орган внутрішнього аудиту знаходиться в структурі організації, підпорядковується її внутрішнім правилам і нормам. Крім того, внутрішні аудитори зазвичай є найманими працівниками всередині організації, а тому залежатимуть, принаймні фінансово, від роботодавця [1, с.16].

Особливості внутрішнього аудиту як виду контролю визначають його предмет.

«Основними об'єктами внутрішнього аудиту є [3]:

- стан ведення бухгалтерського, управлінського, податкового та інших видів обліку підприємства;
- відповідність затверджених політик і процедур чинним стандартам;
- стан активів підприємства, умови їх збереження;
- стан розрахунків за податками і зборами;
- фінансова звітність підприємства та її відповідність чинному законодавству;
- стан системи внутрішнього контролю підприємства;
- система управління підприємства та його структура;
- організація і технологія виробництва суб'єкта господарювання;
- господарські процеси суб'єкта господарювання;
- організація праці та система її оплати;
- претензійно-позовна робота, що проводиться суб'єктом господарювання;

- фінансовий стан і платоспроможність суб'єкта господарювання, рівень забезпеченості ресурсами та їх використання;

- відповідність діяльності підприємства вимогам законодавства, інших нормативно-правових актів, зокрема внутрішніх;

- плани стратегічного розвитку підприємства тощо.

Можна виділити такі «завдання внутрішнього аудиту, поділивши їх на певні групи [4]:

а) завдання щодо обліково-аналітичного забезпечення функціонування суб'єкта господарювання:

- перевірка якості бухгалтерської інформації;

- моніторинг стану системи бухгалтерського обліку;

- встановлення відповідності і достовірності бухгалтерської звітності;

- контроль розрахунково-платіжної дисципліни, повноти і своєчасності розрахунків з бюджетом;

- перевірка якості оперативних даних, якими користується система управління;

- контроль достовірності бухгалтерського, управлінського та податкового обліку;

- контроль своєчасного і повного відображення господарських операцій в обліку;

- перевірка засобів і способів ідентифікації інформації;

- контроль дотримання комерційної таємниці;

б) завдання щодо забезпечення збереження активів суб'єкта господарювання:

- дослідження та оцінка стану та ефективності системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання;

- перевірка наявності, стану й збереження активів суб'єкта господарювання;

- контроль порядку списання з балансу необоротних активів, а також боргів, нестач і втрат від порчі товарів, аналіз матеріалів щодо виявлених нестач, обґрунтованості списання заборгованості з нестач, розтрат і втрат від порчі цінностей;

- попередження крадіжок, привласнення активів або грошових коштів, розтрат внаслідок халатного чи некваліфікованого ставлення до власності посадових осіб, яким довірено управління грошовими і матеріальними ресурсами, попередження зловживань службовим становищем, шахрайства;

- в) завдання щодо правового та організаційного забезпечення функціонування підприємства:

- контроль дотримання підприємства нормативно-правових актів, зокрема внутрішніх;

- перевірка відповідності системи організаційних регламентів чинним нормативним актам і установчим документам;

- перевірка організації роботи з укладання договорів та контрактів і контролю за їх виконанням;

- перевірка поточної діяльності окремих структурних підрозділів;

- контроль дисципліни виконання рішень керівництва та / або власників, зокрема рішень щодо усунення виявлених недоліків.

г) Завдання щодо аналізу ефективності функціонування суб'єкта господарювання:

- перевірка функціонування системи виробництва за економічними показниками;

- аналіз ефективності функціонування системи управління виробництвом і реалізацією;

- оцінка ефективності використання ресурсів (фінансових, матеріальних, трудових, інтелектуальних, інформаційних тощо);

- оцінка ліквідності, платоспроможності та рентабельності суб'єкта господарювання;

- аналіз порядку використання прибутку;

- виявлення і аналіз внутрішніх і зовнішніх ризиків, що пов'язані з досягненням поставлених цілей суб'єкта господарювання;

- виявлення і мобілізація наявних резервів виробництва;

- попередження і усунення факторів, що негативно впливають на ефективну роботу суб'єкта господарювання (виключення марнотратства і перевитрат ресурсів, посилення режиму економії грошових коштів і матеріальних цінностей тощо);

- участь у розробці та аналізі дотримання стратегії розвитку суб'єкта господарювання;

- розробка рекомендацій з підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання.

д) інші завдання:

- організація службових розслідувань з різних випадків і надзвичайних подій (розкрадання, обман, помилки,

порушення трудової дисципліни, нещасні випадки на виробництві тощо);

- організація підготовки до проведення зовнішнього аудиту, перевірок фіскальних та інших контролюючих органів;

- консультування працівників суб'єкта господарювання з питань, що належать до компетенції органу внутрішнього аудиту;

- участь у розробці планів і стратегії функціонування суб'єкта господарювання;

- розробка рекомендацій щодо удосконалення функціонування окремих підрозділів та суб'єкта господарювання у цілому;

- моніторинг господарських процесів;

- виконання окремих завдань власника, що належать до компетенції органу внутрішнього аудиту.

Перелік завдань залежить від виду діяльності підприємства, належного усвідомленні керівництвом підприємства його мети. Внутрішні нормативні документи підприємства щодо організації функціонування підрозділу внутрішнього аудиту мають передбачати виконання визначених завдань.

Список використаних джерел та літератури:

1. Внутрішній аудит : навчальний посібник / за ред. Ю. Б. Слободяник. – Суми :ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2018. – 248 с.

2. Інститут внутрішніх аудиторів України.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу :
https://www.iaa.org.ua/?page_id=212.

3. Петрик О. А. Стан та перспективи розвитку аудиту
в Україні: методологічні та організаційні аспекти : К., 2004. –
552 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Білий Леонід Григорович – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Бондарчук Софія Мирославівна – здобувачка освіти Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).

Герасимів Оксана Володимирівна – магістрантка Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Київ).

Горбатюк Іванна Романівна – здобувачка освіти Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).

Гуменюк Антоніна Федорівна – кандидат економічних наук, доцент; доцент кафедри економіки, управління та туризму Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Кіщенко Богдан Миколайович – здобувач друго (магістрського) рівня вищої освіти Інституту комп'ютерно-інформаційних технологій та дизайну ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Київ), заступник декана гуманітарно-економічного факультету Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ

«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
(м.Хмельницький).

Коваль Валерія Олегівна – здобувачка освіти
Хмельницького національного університету
(м. Хмельницький).

Ковальчук Василь Гигорович – кандидат
економічних наук, доцент; доцент кафедри економіки,
управління та туризму Хмельницького інституту ПрАТ
«ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
(м.Хмельницький).

Кудрик Микола Сергійович – магістрант Навчально-
наукового інституту управління, економіки та бізнесу ПрАТ
«ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
(м. Київ).

Лозова Віка Сергіївна – магістрантка ПрАТ «ВНЗ
«Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Київ).

Марценюк Наталія Олександрівна – магістрантка
Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна
Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Марченко Ярослав Вікторович – кандидат
історичних наук, перший заступник начальника Національної
академії сухопутних військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного (м.Львів).

Мацьков Станіслав Романович – здобувач вищої
освіти першого (бакалаврського) рівня, Хмельницького
інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління
персоналом» (м.Хмельницький).

Месропян Деврик Гаспарович – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Музика Василь Олександрович – магістрант Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Київ).

Муравський Олег Іванович – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, вчений секретар Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м.Львів).

Наголюк Олена Євгенівна – кандидат юридичних наук, доцент, учений секретар КНДУ «Науково – дослідний інститут соціально – економічного розвитку міста» (м.Київ).

Негоруї Віта Віталіївна – аспірантка спеціальності 182 - Технології легкої промисловості, Хмельницького національного університету (м.Хмельницький).

Негоруї Ростислав Володимирович – магістрант Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Київ).

Олексюк Юлія Олександрівна – здобувачка освіти Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).

Олійник Вадим Вадимович – магістрант Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Оліх Галина Іванівна – голова циклової комісії фінансових та облікових дисциплін Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Парандій Валентина Олександрівна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький).

Пономарьова Наталія Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент; доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування Хмельницького національного університету (м.Хмельницький).

Рижа Тетяна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, управління та туризму Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Рудюк Галина Костянтинівна – старший викладач кафедри економіки, управління та туризму Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Семенчук Сергій Олександрович – кандидат історичних наук, доцент; доцент кафедри економіки, управління та туризму Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Сидорчук Андрій Михайлович – магістрант Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Соляр Ігор Ярославович – доктор історичних наук, професор, директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м.Львів).

Співак Софія Іванівна – кандидат економічних наук, доцент; доцент кафедри фінансів та банківської справи Східноукраїнського національного університету імені В. Даля (м. Київ).

Цебень Руслан Людвикович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування Хмельницького національного університету (м.Хмельницький).

Цимбалюк Олександр Володимирович – магістрант Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Чупіль Віталій Іванович – здобувач освіти Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Шеремета Юлій Зінонович – магістрант Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Цитати відомих людей про управління та економіку:

Я вирішив для себе, що я чогось досягну. І ніяка кількість роботи, праці або грошей не дотримали б мене від того, щоб віддавати справі все. Я завжди так робив, і завдяки цьому виграв .

(Гарланд Сандерс, засновник KFC)

Часто люди важко працюють над тим, що не варто зусиль. Трудитися над правильним продуктом, напевно, важливіше, ніж просто важко працювати .

(Катерина Фейк, співзасновник Flickr)

Довіряйте своїм інстинктам.

(Есті Лаудер, засновник Estee Lauder)

Є безліч несприятливих чинників для старту своєї справи. І тільки одна хороша, і думаю, ви знаєте, яка: змінити світ .

(Філ Либін, CEO Evernote)

Якщо ви не готові ризикувати, забирайтеся під три чорти з бізнесу.

(Рей Крок, засновник McDonald's)

Теорія прекрасна, але поки її не перевірили на практиці, вона не представляє цінності.

(Джеймс Кеш Пенні, засновник J.C. Penney)

Найбільш незадоволені клієнти – найцінніший джерело знань для вас.

(Білл Гейтс, співзасновник Microsoft)

Якщо ви визначаєте себе тим, чим ви відрізняєтеся від конкурентів, можливо, у вас проблеми.

(Омар Хамуа, співзасновник AdMob)

Якщо ви працюєте над тим, що ви любите, ніж пристрасно захоплені, вам не знадобиться план, щоб все спрацювало як треба.

(Марк Цукерберг, засновник Facebook)

Вам цікаво, що насправді потрібно вашому клієнтові? Запитайте у нього, не розповідайте йому самі.

(Ліза Стоун, співзасновник BlogHer)

Якщо ви пристрасно любите свою справу і важко працюєте, думаю, ви приречені на успіх.

(П'єр Омідьяр, засновник eBay)

Якщо ви взагалі не впевнені в тому, що вам потрібно, знайдіть собі радника з відповідної сфери.

(Кайл Браггер, засновник Forrst)

Якщо у вас з'явилася ідея і ви ніяк не можете викинути її з голови, можливо, цим варто зайнятися.

(Джош Джеймс, співзасновник Omniture)

Звертайте увагу на те, що потрібно людям, і чого ще немає на ринку.

(Рассел Сіммонс, засновник Def Jam)

Не бійтеся відстоювати свою точку зору, будьте впевнені в своїх силах, не дозволяйте покидькам зламати вас.

(Майкл Блумберг, засновник Bloomberg L.P.)

Економіка ХХІ століття : проблеми та перспективи :
зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. –
Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9. 149 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**Економіка ХХІ століття : проблеми та перспективи : зб. наук. пр. /
гол. ред. Л. Г. Білий. – Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9.
149 с.**

*За достовірність фактів, назв, посилань на літературні джерела
відповідальність несуть автори. Редколегія не завжди поділяє їхні
погляди.*

Зображення на обкладинці взято з мережі Internet

Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК №3262 від 26.08.2008 р.

Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
29015, м. Хмельницький, проспект Миру 101-А
Тел.: (0382) 63-03-05
Ел. адреса: himaup@ukr.net
www.maup.km.ua

**Здано в набір 28 травня 2024 р.
Підписано до друку 07 червня 2024 р.
Формат 60x84 1/16. Гарн. Times. Ум. друк. арк. 2,4.
Друк офсетний. Папір офсетний. Тираж 300 прим.**

Хмельницький інститут
Міжрегіональної Академії управління персоналом
e-mail: himaup@ukr.net, офіційний сайт: www.maup.km.ua